

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА ІМЕНІ
ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ
Кафедра: менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування**

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра
на тему:

**«Фінансове забезпечення інвестиційного розвитку підприємства
(на матеріалах акціонерного товариства «Хмельницькобленерго»)»**

Виконав: студент магістратури за
спеціальністю 072 Фінанси, банківська
справа та страхування

Грехов В. О.

(прізвище та ініціали)

Керівник: к.е.н., доцент **Ткачук Н.М.**

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище
та ініціали)

Рецензент: д.е.н., професор

Синчак В. П.

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище
та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ	6
1.1. Інвестиційний розвиток як основа ефективної діяльності підприємства	6
1.2. Методи фінансового забезпечення інвестиційного розвитку підприємства ..	10
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АТ «ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕРГО»	16
2.1. Сучасний стан підприємства та потреби його інвестиційного розвитку.....	16
2.2. Оцінка фінансового забезпечення інвестиційного розвитку підприємства ...	24
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АТ «ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕРГО»	30
3.1. Організаційно-економічні напрями фінансового забезпечення інвестиційного розвитку підприємства.....	30
3.2. Розробка інвестиційної стратегії розвитку АТ «Хмельницькобленерго»	43
ВИСНОВКИ.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56
ДОДАТКИ.....	Помилка! Закладку не визначено.

ВСТУП

Актуальність. В сучасних умовах господарювання проблеми фінансового забезпечення діяльності підприємств є надзвичайно актуальними, беручи до уваги дефіцит власних фінансових ресурсів, складність залучення інвестицій та високий рівень відсотків за банківські кредити. Фінансове забезпечення – сукупність економічних відносин, що виникають з приводу пошуку, залучення та ефективного використання фінансових ресурсів, а також організаційно-управлінських принципів, методів і форм впливу цих ресурсів на інноваційний розвиток національної економіки.

Фінансове забезпечення інвестиційного розвитку суб'єктів господарювання передбачає реалізацію заходів із залучення необхідного обсягу фінансових ресурсів для фінансування їхньої виробничої та інших видів діяльності. Основним завданням фінансового забезпечення є визначення джерел ресурсів фінансування діяльності, формування та оптимізації їх обсягів.

Дослідженню проблем фінансового забезпечення інвестиційного розвитку підприємств присвячені праці таких вчених, як С.П.Гладій, І.В. Зятковський, Д.В. Клиновий, І.С. Козій, О.І. Москаль, Д.С. Олійник, С.П. Онишко, В.М. Опарін, В.І. Оспіщев, І.О. Петровська, І.Г. Сокирська, В.М. Федосов, С.І. Юрій та ін. Разом з тим, глибшого дослідження потребують теоретичні аспекти фінансового забезпечення діяльності підприємств з метою пошуків шляхів їх оптимального залучення.

Метою роботи є поглиблення теоретичних і практичних засад фінансового забезпечення інвестиційного розвитку підприємства.

Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких завдань:

- дослідити сутність інвестиційного розвитку як основу ефективної діяльності підприємства;

- розглянути методи фінансового забезпечення інвестиційного розвитку підприємства;
- охарактеризувати сучасний стан розвитку АТ «Хмельницькобленерго» та виявити потреби його інвестиційного розвитку;
- проаналізувати фінансове забезпечення інвестиційного розвитку АТ «Хмельницькобленерго»;
- запропонувати організаційно-економічні напрями фінансового забезпечення інвестиційного розвитку підприємства;
- обґрунтувати доцільність розробки інвестиційної стратегії в забезпеченні інвестиційного розвитку підприємства.

Об’єктом дослідження є інвестиційний розвиток підприємства як процес удосконалення його господарської діяльності на основі впровадження інвестиційних проектів.

Предмет дослідження виступають теоретичні та практичні аспекти фінансового забезпечення інвестиційного розвитку акціонерного товариства «Хмельницькобленерго».

Методи дослідження. Теоретичною і методичною основою роботи стали фундаментальні наукові дослідження вітчизняних і зарубіжних фахівців з проблем забезпечення фінансової стійкості. Для вирішення поставлених завдань у роботі використана система загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, зокрема: методи порівняльного аналізу, фінансово-економічного та статистичного аналізу - для аналізу системи техніко-економічних показників; дослідження показників оцінки фінансової стійкості; графічно-аналітичний метод - для наочної ілюстрації за допомогою рисунків і таблиць стану, проблем та шляхів удосконалення фінансового забезпечення інвестиційного розвитку.

Інформаційною базою роботи стали законодавчі та нормативні акти України, які регламентують діяльність підприємства, наукові праці зарубіжних і

вітчизняних авторів, матеріали науково-практичних конференцій, ресурси мережі Інтернет з проблем діяльності та фінансового стану і забезпечення, матеріали і статистичні дані АТ «Хмельницькобленерго».

Практичне значення дослідження полягає в тому, що запропоновані методичні розробки і рекомендації щодо вдосконалення фінансового забезпечення інвестиційного розвитку підприємства можуть застосовуватися підприємствами енергетичної сфери для активізації інвестиційного розвитку.

Апробація результатів дослідження. За результатами здійсненого дослідження опубліковано тези у збірнику тез Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: зимові диспути», 4-5 лютого 2021р., м. Дніпро.

Структура роботи. Відповідно до мети та завдань дослідження робота складається зі вступу, 3 розділів, 6 підрозділів, висновків, списку використаних джерел із 50 найменувань та додатків. Загальний обсяг роботи 68 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

1.1. Інвестиційний розвиток як основа ефективної діяльності підприємства

Інвестування — це процес довгострокового вкладення економічних ресурсів з метою отримання вигоди у майбутньому. Інвестиційний розвиток вимагає відмови від використання певних ресурсів у теперішньому періоді заради отримання вигоди у майбутньому. Очікувані вигоди мають бути значними, оскільки вони повинні компенсувати інвестору відстрочку задоволення поточних потреб на термін, необхідний для реалізації інвестиційного проекту, а також ризик втрати вкладених ресурсів у випадку, якщо проект виявиться невдалим.

З погляду відтворювальної функції у інвестиційному процесі можна виділити такі завдання: забезпечувати заміщення спрацьованих чинників виробництва й тим самим підтримувати стабільність надходження в господарський обіг насамперед відтворювальних ресурсів, а також створювати нові можливості росту й збільшення реального багатства.

Природно, що виконувати вказані функції інвестиції можуть винятково за наявності відповідного інвестиційного розвитку. Але сьогодні більшості вітчизняних підприємств цей інвестиційний розвиток майже відсутній. У зв'язку з цим виникає надактуальне завдання, яке полягає в тому, щоб, з одного боку, побудувати надійну інвестиційну систему формування потенціалу, а з іншого, забезпечити його безперервний розвиток в поєднанні із потоками різного відтворювального призначення на інноваційних засадах. Цілком природно, що позитивні зрушення в цьому напрямку істотно опосередковуються наявністю відповідного науково-практичного інструментарію щодо розбудови інноваційної моделі розвитку, про яку вже тривалий час йдеться на різних рівнях національної економіки, і насамперед

вмонтуванням в її структуру дієвого організаційного механізму інвестиційного оновлення вітчизняних підприємств.

До теперішнього часу серед науковців і практиків відсутня єдність щодо тлумачення сутності інвестиційного розвитку (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 Тлумачення терміну «інвестиційний розвиток»

Джерело, автор	Зміст
Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 року	Сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 «Звіт про рух грошових коштів» [16]	Придбання та реалізація тих необоротних активів, а тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів
Л. Гончаренко [10, с. 10]	Процес вкладання інвестицій і здійснення практичних дій з метою отримання прибутку і/або досягнення іншого корисного ефекту
А. Пересада [29], Т. Майрова [22]	Послідовна сукупність практичних дій суб'єктів (інвесторів та учасників) щодо здійснення інвестицій з метою одержання доходу або прибутку
В. Федоренко [37]	Комплекс заходів і дій фізичних та юридичних осіб, які вкладають власні кошти (у матеріальній, фінансовій або іншій майновій формі) з метою отримання прибутку

*Примітка: складено автором.

Найбільш вузьким є тлумачення інвестиційного розвитку як придбання та реалізації необоротних активів, а найбільш широким - як комплексу заходів, направлено на отримання прибутку. Однак на сьогоднішній день інвестиційна діяльність - це вже не просто вкладання ресурсів з метою отримання прибутку, це важлива складова міжнародного руху капіталу, яка здатна прискорювати міграцію капіталу в одних сферах світового господарства і уповільнювати в інших. Варто зауважити, що мова йде не тільки про територіальний розподіл інвестиційних ресурсів, але і про галузевий. Спірним, є не віднесення до інвестиційних ресурсів грошових коштів та їх еквівалентів [16]. На певних етапах свого кругообігу гроші виступають інвестиційним ресурсом, якщо їх вкладення приносить економічну вигоду.

Таким чином, інвестиційний розвиток можна визначити як комплекс практичних заходів держави, юридичних і фізичних осіб, направлений на ефективне розміщення інвестиційних ресурсів з метою отримання очікуваного ефекту. У запропонованому тлумаченні сутності інвестиційної діяльності ми робимо акцент саме на розміщенні інвестиційних ресурсів та отримання очікуваного ефекту. Очікуваним ефектом не обов'язково може бути отримання прибутку, держава досить часто може виступати інвестором абсолютно не розраховуючи на прибуток у короткостроковій перспективі, коли вкладаються ресурси у наукові дослідження, будівництво об'єктів соціальної або природоохоронної інфраструктури тощо. Акцент саме на інвестиційних ресурсах необхідно зробити через неоднозначність визначення того, що саме є основою інвестиційної діяльності.

У загальному розумінні інвестиційні ресурси - це усі види грошових та інших активів, залучених для здійснення вкладень в об'єкти інвестування. Знову таки серед фахівців єдність у тлумаченні поняття "інвестиційні ресурси" відсутня (додаток А).

На наш погляд, тлумачення сутності інвестиційних ресурсів не можна обмежувати тільки грошовими коштами, оскільки сама інвестиційна діяльність може передбачати використання вже наявних матеріальних та людських ресурсів. Також не доцільно, на наш погляд, розширювати тлумачення їх сутності до меж капіталу, оскільки капітал є ширшим поняттям, яке передбачає обов'язкове самозростання вартості.

Тому інвестиційні ресурси можна визначити як економічні ресурси, які вкладаються у розробку і реалізацію інвестиційних проектів з метою отримання очікуваного ефекту через певний проміжок часу.

Управління інвестиційного розвитку має ґрунтуватися на оптимальному поєднанні вирішення поточних та стратегічних завдань розвитку національної економіки з урахуванням ступеня критичності розв'язуваних проблем та аналізу динаміки інвестиційної діяльності, тому

надалі слід розглянути фінансові інвестиції, як основу фінансового забезпечення підприємства.

Слід зауважити, що поняття «фінансового забезпечення» в економічній літературі досліджене доволі широко. Насамперед, у фінансовому словнику наводиться таке визначення: "Фінансове забезпечення – це забезпечення фінансовими ресурсами економіки держави, соціальних потреб і програм, виробництва продукції, науково-технічних досліджень, будівництва і переобладнання підприємств, а також утримання бюджетних організацій тощо" [13].

Онишко С. В. трактує фінансове забезпечення як цілісний процес, що охоплює власне фінансове забезпечення, можливості нагромадження і відтворення фінансових ресурсів, а також його регулятивний потенціал [26]. Також, Сокирська І. Г. розглядає фінансове забезпечення з позиції реалізації неперервного характеру відтворювальних процесів за рахунок власних та залучених фінансових ресурсів із виокремленням механізму фінансового забезпечення, формування структури капіталу, планування і бюджетування та балансування грошових потоків [34].

Козій І.С. виділяє фінансове забезпечення як складовий елемент фінансового механізму порівняно з такими елементами як управлінням фінансовою діяльністю, фінансовим регулюванням, фінансовим плануванням і т.д. Поряд з цим, він зауважує, що фінансове забезпечення передбачає формування та використання фінансових ресурсів підприємств за допомогою оптимізації співвідношення всіх його форм і дає змогу створити такі обсяги фінансових ресурсів господарської діяльності, від яких підприємство мало б змогу функціонувати не тільки беззбитково, але і підвищувати ефективність діяльності та зміцнювати економіку країни загалом [21, с. 224,228].

Зокрема, Опарін В.М. та Оспіщев В.І. зазначають, що фінансове забезпечення підприємства реалізується на основі відповідної системи фінансування, яке може здійснюватись через самофінансування, кредитування та зовнішнє фінансування [27, с. 17–18; 39, с.59].

Також, існує думка, що фінансове забезпечення діяльності підприємства – це процес вибору напрямів, форм і методів використання фінансових ресурсів з метою збільшення економічного розвитку і ринкової вартості підприємства [3].

Узагальнення досліджень поняття «фінансове забезпечення» наведено у додатку Б. Також, досліджуючи багатогранність поняття фінансове забезпечення можна виділити такі його ключові ознаки: функція інвестування через фінансові форми; елемент фінансового механізму; основний метод фінансового впливу на соціально-економічний розвиток через систему фінансування; сукупність економічних відносин (система фінансових відносин), що діють через сукупність форм і методів створення, мобілізації і використання фондів фінансових ресурсів; процес організації фінансування на основі відповідної системи фінансування; процес реалізації безперервного характеру відтворювальних процесів за рахунок власних і залучених фінансових ресурсів [28, с. 48].

Таким чином, узагальнюючи вищенаведене пропонуємо розглядати фінансове забезпечення інвестиційного розвитку підприємства як сукупність фінансових відносин у процесі залучення необхідного розміру фінансових ресурсів з метою їх ефективного використання.

1.2. Методи фінансового забезпечення інвестиційного розвитку підприємства

Фінансове забезпечення може бути здійснено за рахунок різних методів. До основних відносять – самофінансування, кредитування, державного фінансування. Важливе значення при виборі цих методів має те, до якої галузі економіки належить суб'єкт господарювання, на які ризики наражається, та яка специфіка його забезпечення.

Самофінансування – це ефективно використання власних коштів в процесі господарської діяльності і отримання такого прибутку, який після

сплати податкових платежів і зборів, покриття видатків і витрат дасть змогу забезпечити потреби на розширене відтворення [36, с.172].

У науково-практичній літературі можна зустріти дві основних концепції трактування сутності та класифікації внутрішніх джерел фінансування. Перший підхід зорієнтований на фінансові результати, другий – на рух грошових потоків. Це зумовлено тим, що не завжди доходи та витрати підприємства, відображені у звіті про фінансові результати, збігаються з грошовими надходженнями (видатками) в рамках операційної та інвестиційної діяльності відповідного періоду. З іншого боку, не всі витрати, які враховуються при визначенні фінансових результатів певного періоду, пов'язані з грошовими видатками.

До внутрішніх джерел фінансування підприємств здебільшого відносять такі:

- 1) чистий прибуток;
- 2) амортизаційні відрахування;
- 3) забезпечення наступних витрат і платежів.

При внутрішньому фінансуванні капітал, який був вкладений в необоротні та оборотні активи (за винятком грошових еквівалентів), вивільняється і трансформується в ліквідні засоби, у вигляді частини виручки від реалізації та інших доходів, які залишаються на підприємстві після сплати всіх податків.

Основним внутрішнім джерелом фінансування є самофінансування, пов'язане з реінвестуванням (тезаврацією) прибутку у відкритій чи прихованій формі. Ефект самофінансування проявляється з моменту одержання чистого прибутку до моменту його визначення, розподілу та виплати дивідендів, оскільки отриманий протягом року прибуток вкладається в операційну та інвестиційну діяльність. Рішення власників підприємства про обсяги самофінансування є одночасно і рішенням про розмір дивідендів, які підлягають виплаті.

Кредитування як форма фінансового забезпечення полягає у тимчасовому використанні позичених ресурсів. Якщо самофінансування — це вихідна форма фінансового забезпечення, то кредитування, особливо в умовах ринкової економіки, є головною, провідною формою. Воно ґрунтується на принципах поворотності, терміновості, платності й матеріального забезпечення кредитів. При цьому, кредитування виконує важливу функцію - стимулювання господарської діяльності [14].

Кредитування — надзвичайно дійова форма фінансового забезпечення. По-перше, досягається значна економія суспільного капіталу за рахунок використання одних і тих самих ресурсів різними суб'єктами підприємницької діяльності. По-друге, установлені принципи кредитування вимагають ефективного господарювання.

Здійснення кредитування інвестиційних проектів підприємств має свої особливості, пов'язані з динамікою макроекономічної кон'юнктури, станом техніко-технологічної бази та загальною фінансовою ситуацією в країні. З одного боку, існує необхідність реалізації інвестиційних проектів, спрямованих на оновлення основного капіталу, а з іншого боку, економіка України перебуває у тривалій структурній кризі, яка періодично поглиблюється і проявляється в різних сферах економіки.

Бюджетне фінансування, як форма фінансового забезпечення полягає у виділенні державних коштів на безповоротній і безоплатній основі. Основним видом державного фінансування виступають бюджетні асигнування тим неприбутковим сферам діяльності які потребують такого фінансування [14, с. 198]. Воно полягає у виділенні коштів певним суб'єктам на безповоротній і безоплатній основі. Це може бути державне фінансування з бюджету чи державних фондів цільового призначення, надходження коштів від громадських та добродійних фондів і організацій даної країни та з-за кордону, гранти від міжнародних організацій тощо. В умовах ринкової економіки ця форма є підпорядкованою відносно самофінансування і кредитування. Основним її видом є бюджетні асигнування. Слід зазначити, що завжди були і будуть такі сфери діяльності, що потребують державного фінансування. Передусім це ті сфери, що є непривабливими для приватного

бізнесу або мають надзвичайну суспільну вагу. Однак за певних умов бюджетні асигнування можуть бути головним джерелом асигнувань в економіку на основі кейнсіанської теорії бюджетного мультиплікатора. Такі умови виникають тоді, коли практично неможливо використати інші форми фінансового забезпечення, насамперед у період фінансової кризи.

Кожен метод проявляється через певну форму вираження фінансових відносин, що визначає конкретні способи формування і використання фондів грошових коштів для забезпечення ефективного функціонування всіх складників ланок фінансової системи. Основні критерії оцінки джерел фінансового забезпечення наведені у таблиці 1.4.

Таблиця 1.1 Методи та форми фінансового забезпечення інвестиційного розвитку підприємства*

Методи	Форми
Самофінансування	Прибуток Амортизаційні відрахування Резервний фонд Заощадження
Пайове (фондове) фінансування	Емісія звичайних акцій Емісія привілейованих акцій Розміщення акцій
Позикове (кредитне) фінансування	Кредити (інвестиційний кредит), Емісія облігацій Запозичені кошти підприємств та. власників
Державне (бюджетне) фінансування	Спонсорство Бюджетне асигнування та субсидіювання
Фінансування за рахунок безоплатної та благодійних внесків	
Лізинг	Фінансовий Операційний
Проектне фінансування	З повним регресом
	З частковим регресом
	Без права регресу Консорційні засади

*Примітка. Складено автором на основі джерела [14].

Необхідно відмітити, що в сучасних умовах господарювання проблеми фінансування інвестиційного розвитку вітчизняних підприємств спричиняють:

1. недостатній рівень кваліфікації фінансового менеджменту;
2. ризикова політика формування активів та пасивів підприємств;
3. складність із залученням зовнішніх джерел фінансування;

4. дефіцит внутрішніх джерел фінансування;
5. високий рівень кредиторської заборгованості [14, с. 199].

Подолання цих та інших проблем вимагає вироблення та запровадження заходів у відповідних напрямках, як з боку суб'єктів господарювання, так і з боку держави.

Слід зазначити, що при визначенні можливих джерел фінансування необхідним є розробка критеріїв, які дають можливість оцінити переваги й недоліки залучення позичкового та власного капіталу, зовнішніх і внутрішніх джерел фінансування.

Таблиця 1.5 Критерії оцінки ефективності фінансового забезпечення інвестиційного розвитку підприємства*

Критерії	Сутність
Прибуток/ рентабельність	Слід розрахувати, яким чином та чи інша форма фінансування вплине на результати діяльності підприємства. При цьому необхідно виходити з того, що рентабельність активів підприємства повинна перевищувати вартість залучення капіталу, а також враховувати, що зростання частки заборгованості в структурі капіталу в окремих випадках може привести до підвищення прибутковості підприємства, а в інших — навпаки.
Ліквідність	Фінансист має розрахувати, як вплине форма фінансування на рівень теперішньої та майбутньої платоспроможності підприємства. За доцільне при цьому вважається розрахунок показника дюрації (Duration), який характеризує середній строк непогашеної заборгованості за основною сумою боргу та відсотками
Структура капіталу (незалежність)	Необхідно прогнозувати, яким чином форма фінансування вплине на рівень автономності і самостійності підприємства у разі використання коштів, збереження інформаційної незалежності та контролю над підприємством у цілому. Також, необхідно виявляти ризик структури капіталу.
Накладні витрати, пов'язані із залученням коштів	Наприклад, емісійні витрати, витрати на обов'язкові аудиторські перевірки, витрати на обов'язкову публікацію звітності в засобах масової інформації тощо.
Мінімізація оподаткування	Податковий фактор слід розглядати в контексті його впливу на вартість залучення капіталу в цілому
Об'єктивні обмеження	Відсутність кредитного забезпечення, необхідного для залучення позичок, низький рівень кредитоспроможності, законодавчі обмеження щодо використання тієї чи іншої форми фінансування, договірні обмеження тощо
Максимізація доходів власників	Згідно з цим критерієм усі рішення менеджменту підприємства, в т. ч. рішення у сфері фінансування, повинні спрямовуватися на досягнення головної мети діяльності суб'єкта господарювання - максимізації доходів власників

*Примітка: Складено автором на основі джерела [14, с. 199]

Надалі проведемо оцінку результатів діяльності та стану фінансового забезпечення інвестиційної діяльності акціонерного товариства «Хмельницькобленерго» та основі його діяльності розробимо пропозиції щодо удосконалення фінансового забезпечення інвестиційного розвитку запропонованих нами проєктів, та джерел його фінансування.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АТ «ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕРГО»

2.1. Сучасний стан підприємства та потреби його інвестиційного розвитку

АТ «Хмельницькобленерго» — акціонерне товариство, яке займається розподілом електроенергії у Хмельницькій області. 70 % акцій Товариства належить Державі в особі Фонду Державного майна України. Основний вид діяльності АТ «Хмельницькобленерго» здійснює відповідно до ліцензії на розподіл електричної енергії місцевими (локальними) електромережами на території Хмельницької області.

Перед тим, як провести оцінку стану фінансового забезпечення інвестиційного розвитку проведемо аналіз наявних ресурсів на підприємстві, це актив, який відображає, те чим володіє підприємство (рухоме та нерухоме майно, грошові кошти, цінні папери, товари та інші матеріальні цінності), та пасив – це джерела, за рахунок яких купуються активи.

Основне завдання аналізу взаємозв'язку активу і пасиву балансу – перевірити рівність надходження і витрачання фінансових ресурсів, тобто здатність підприємства розраховуватися за зобов'язаннями власним майном у визначені періоди часу.

Між статтями активу і пасиву балансу існує тісний взаємозв'язок. Кожна стаття активу балансу має свої джерела фінансування. Джерелами фінансування довгострокових активів, як правило, є власний капітал і довгострокові позикові кошти; іноді вони формуються за рахунок короткострокових активів банку або за рахунок тимчасового залучення власних оборотних коштів.

Аналіз актив порівняльного аналітичного балансу за 2015 - 2019 рр. АТ «Хмельницькобленерго» наведено у додатку В.

Таблиця 2.1. Структура активів АТ «Хмельницькобленерго» у 2015-2019 рр.*

Актив	Зміни в порівняльних періодах за абсолютною та питомою вагою							
	2016/2015		2017/2016		2018/2017		2019/2018	
	абс. знач	%	абс. знач	%	абс. знач	%	абс. знач	%
I. Необоротні активи у тому числі								
- основні засоби	190193	12,72	582594	28,04	-	-1,18	96803	4,50
- нематеріальні активи	1044	23,57	421	8,68	24264	11,48	1785	24,57
II. Оборотні активи, у тому числі:								
- запаси	7128	17,32	26517	39,19	24756	26,79	5292	5,42
- гроші та їх еквіваленти	-32582	-	34099	62,85	-2032	-3,89	119348	69,56
- дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	59397	47,36	37176	22,86	7536	4,43	-	-
- дебіторська заборгованість за розрахунками	-40868	-82,16	-19960	-	48004	61,72	-55095	-
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття							401	100,00
Баланс	192858	11,06	652301	27,22	54829	2,24	55316	2,21

Примітка: складено автором і розраховано автором на основі фінансової звітності підприємства.

Проведений нами порівняльний аналіз та аналіз змін «Активу» балансу АТ «Хмельницькобленерго» за 2015-2019 рр. спостерігається, що основна частка капіталу знаходиться в розділі Основні засоби, а саме складає в середньому 85 % по роках з мінімальним відхиленням в сторону зменшення або збільшення у 1% частки. Другим по вагомості пунктом являється Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, у другому розділі Оборотних активів, і частка його протягом аналізованого періоду знаходиться в межах 5 - 6% від балансу активу, і зміна по даному показнику відбувається також не значна по роках, з кореляцією у 1-2%. На третьому, четвертому та п'ятому місцях по з середньозначним показником вагомості в структурі активу по роках в розмірі 1-2% є дебіторська заборгованість за розрахунками, запаси, гроші та їх еквіваленти.

Зміни, які відбувалися в активі порівняльного аналітичного балансу за 2015-2019 рр. показують позитивний приріст, за винятком «Дебіторська заборгованість за розрахунками», і дана тенденція, дає синергетичний ефект для росту «Балансу» в цілому майже у два рази. Наочно дану тенденцію змін на порівняльний період за абсолютною та питомою вагою можна ознайомитися в таблиці 2.2.

Що стосується «Пасиву» балансу, результати якого ми навели у таблицях 2.4 та зміни його у таблиці 2,5., середньорічна частка «Власного капіталу» по аналізованому періоду складає 75%, зі зміною часткового значення (ростом та спадом) у 1-2% від року в рік. Другим розділом, а саме «Довгострокові зобов'язання і забезпечення» присутня середньо річна частка складає 8,5%. Таку ж саму частку спостерігаємо у розділі «Поточні зобов'язання», а саме пункту у ньому «за одержаними авансами», де з початку аналізованого періоду до середини відбувся ріст до 8%, і з наступним спадом до кінця 2019 р, в еквіваленті 5%, до початкових значень.

Також вагомим значенням є «Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги» з середньорічним еквівалентом за аналізований період у розмірі 5%, з дуже незначними відхиленнями.

Наочне відображення зміни в пасиві порівняльного аналітичного балансу в абсолютні та питомій вазі за аналізований період у п'ять років можна побачити на наступних таблицях нашого звіту (додаток Б та таблиця 2.2).

Отже, на даному підприємстві відбулося збільшення розміру суми балансу в цілому. Це є наслідком приросту таких показників як основні засоби, оборотні активи, виробничі запаси, дебіторська заборгованість, поточні зобов'язання, короткострокові кредити банків.

Таблиця 2.2. Зміни в пасиві порівняльного аналітичного балансу за 2015–2019 рр. АТ «Хмельницькобленерго»*

Пасив	Зміни в порівняльних періодах за абсолютною та питомою вагою							
	2016/2015		2017/2016		2018/2017		2019/2018	
	абс. знач	%	абс. знач	%	абс. знач	%	абс. знач	%
I. Власний капітал	71328	5,44	532378	28,89	5509	0,30	99949	5,13
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	15810	10,39	88152	36,69	- 24477	- 11,34	- 16826	- -8,46
III. Поточні зобов'язання, у тому числі:								
- короткострокові кредити банків	0	0	0	0	0	0	0	0
- кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	33905	32,43	-7821	-8,08	27412	22,08	2041	1,62
- поточні зобов'язання за розрахунками з бюджетом	11378	100,00	-3504	-44,50	5264	40,07	21297	61,85
- за одержаними авансами	56566	40,49	37710	21,26	20468	10,34	- 66539	- 50,66
- інші поточні зобов'язання	5156	19,67	5386	17,05	20653	39,53	15394	22,76
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	0	0	0	0	0	0	0	0
Баланс	192858	11,06	652301	27,22	54829	2,24	55316	2,21

*Примітка: складено автором на основі фінансової звітності підприємства.

Грамотно розроблена стратегія подальшого розвитку АТ «Хмельницькобленерго», вмiле управління колективом, процесами, зумовлюють постійне поліпшення фінансового стану підприємства. 85% коштів, авансованих у діяльність підприємства – власні кошти, що свiдчить про високий рівень фінансової стабільності підприємства, незалежності від зовнішніх економічних чинників, збільшує можливості інтенсивного інноваційного розвитку виробництва.

Відповідно до основної концепції, яка визначена у "Плані розвитку розподільчих електричних мереж АТ "Хмельницькобленерго" на 2016-2020 роки", впроваджуються прогресивні розробки і технології, сучасне і більш ефективне обладнання та оптимальні схеми електромереж. Підвищення рівня надійного, сталого та безпечного електропостачання споживачів області, відбувалось через впровадження ефективних рішень з реконструкції та модернізації електромереж, автоматизацію обліку та контролю за споживанням електроенергії.

Інвестиційну програму розвитку ПАТ "Хмельницькобленерго" за 2017 рік виконано та профінансовано в сумі 91,322 млн.грн. або на 100,0 % з урахуванням економії 4,5% завдяки проведенню відкритих закупівель через ПРОЗОРО.

Згідно Інвестиційної програми розвитку ПАТ "Хмельницькобленерго" було виконано наступні заходи:

- будівництво, модернізація та реконструкція електричних мереж та обладнання на суму 61194,61 тис. грн.,
- зниження та/або недопущення понаднормативних витрат електроенергії - 18694,63 тис. грн.,
- модернізація та закупівля транспортних засобів - 3976,19 тис. грн.,
- впровадження та розвиток інформаційних технологій - 3144,51 тис. грн.,
- впровадження та розвиток систем зв'язку і телекомунікацій - 714,04 тис. грн.;
- впровадження та розвиток АСДТК - 403,03 тис. грн.[22].

Згідно програми впроваджено сучасні комплекси технічних засобів обліку та управління споживанням, у тому числі дистанційного на базі автоматизованих систем комерційного обліку електроенергії. В рамках програми здійснено:

- будівництво КЛ 10 кВ - 9,124 км;

- реконструкцію ПЛ- 0,4 -35 кВ - 60,272 км,
- реконструкцію підстанцій: ПС 110/35/10 кВ "Дунаївці", ПС 110/35/10 кВ "Чемерівці", ПС 110/35/10 кВ "Славута", КТП, РП 10-20 кВ - 24 шт [19].

Капітальні інвестиції у 2018 році становили 169167 тис.грн., у тому числі на капітальне будівництво спрямовано 4487 тис.грн., модернізацію і модифікацію основних засобів - 135604 тис.грн., придбання матеріальних активів - 29076 тис.грн. Інвестиційну програму розвитку АТ "Хмельницькобленерго" за 2018 рік виконано на 100,0 % з урахуванням економії та профінансовано в сумі 100,847 млн.грн.. Згідно Інвестиційної програми розвитку АТ "Хмельницькобленерго" було виконано наступні заходи (без ПДВ): будівництво, модернізація та реконструкція електричних мереж та обладнання на суму 66835,84 тис.грн., заходи зі зниження та/або недопущення понаднормативних витрат електроенергії - 12416,58 тис.грн., модернізація та закупівля транспортних засобів - 6108,33 тис.грн., впровадження та розвиток інформаційних технологій - 3739,08 тис.грн., впровадження та розвиток систем зв'язку і телекомунікацій - 2406,08 тис.грн., впровадження та розвиток АСДТК - 724,25 тис.грн. Відповідно до Інвестиційної програми впроваджено сучасні комплекси технічних засобів обліку та управління споживанням, у тому числі дистанційного на базі автоматизованих систем комерційного обліку електроенергії. Закуплено та встановлено побутовим споживачам: 4090 шт. - електронних однофазних лічильників високого класу точності, 240 шт. - трифазних електронних лічильників на загальну суму 5761 тис.грн. В рамках Інвестиційної програми здійснено: - реконструкцію ПЛ- 0,4 -35 кВ - 97,365 км, - реконструкцію підстанцій: ПС 110/35/10 кВ "Дунаївці"; ПС 110/35/10 кВ "Городок"; ПС 110/10 кВ "ЗЛМК"; ПС 35/10 кВ "Ніверка"; ПС 35/10 кВ "Ямпіль"[22].

Основними джерелами фінансування інвестиційних проектів є власні кошти.

Капітальні інвестиції у 2018 році становили 169167 тис.грн., у тому числі на капітальне будівництво спрямовано 4487 тис.грн., модернізацію і модифікацію основних засобів - 135604 тис.грн., придбання матеріальних

активів - 29076 тис.грн. Інвестиційну програму розвитку АТ "Хмельницькобленерго" за 2018 рік виконано на 100,0 % з урахуванням економії та профінансовано в сумі 100,847 млн.грн.. Згідно Інвестиційної програми розвитку АТ "Хмельницькобленерго" було виконано наступні заходи: будівництво, модернізація та реконструкція електричних мереж та обладнання на суму 66835,84 тис.грн., заходи зі зниження та/або недопущення понаднормативних витрат електроенергії - 12416,58 тис.грн., - модернізація та закупівля транспортних засобів - 6108,33 тис.грн., впровадження та розвиток інформаційних технологій - 3739,08 тис.грн., впровадження та розвиток систем зв'язку і телекомунікацій - 2406,08 тис.грн., впровадження та розвиток АСДТК - 724,25 тис.грн.

Відповідно до Інвестиційної програми впроваджено сучасні комплекси технічних засобів обліку та управління споживанням, у тому числі дистанційного на базі автоматизованих систем комерційного обліку електроенергії. Закуплено та встановлено побутовим споживачам: 4090 шт. електронних однофазних лічильників високого класу точності, 240 шт. трифазних електронних лічильників на загальну суму 5761 тис.грн. В рамках Інвестиційної програми здійснено: реконструкцію ПЛ-0,4 35 кВ - 97,365 км, реконструкцію підстанцій: ПС 110/35/10 кВ "Дунаївці"; ПС 110/35/10 кВ "Городок"; ПС 110/10 кВ "ЗЛМК"; ПС 35/10 кВ "Ніверка"; ПС 35/10 кВ "Ямпіль" [22].

Інвестиційну програму розвитку АТ "Хмельницькобленерго" за 2019 рік виконано на 100,0 % з урахуванням економії та профінансовано і освоєно коштів в сумі 126,703 млн. грн. Згідно Інвестиційної програми було виконано наступні заходи: -будівництво, модернізація та реконструкція електричних мереж та обладнання на суму 86754,53 тис.грн., заходи зі зниження нетехнічних витрат електроенергії - 19443,84 тис.грн., модернізація та закупівля колісної техніки - 12186,34 тис.грн., впровадження та розвиток інформаційних технологій - 5200,92 тис. грн., впровадження та розвиток систем зв'язку і телекомунікацій - 264,42 тис. грн., впровадження та розвиток автоматизованих систем диспетчерсько-технологічного керування (АСДТК) - 875,81 тис. грн.

Згідно програми впроваджено сучасні комплекси технічних засобів обліку та управління споживанням, у тому числі дистанційного на базі автоматизованих систем комерційного обліку електроенергії (АСКОЕ). Закуплено та встановлено побутовим споживачам: 32194 шт. електронних однофазних лічильників високого класу точності, 2000 шт. трифазних електронних лічильників на загальну суму 11979,54 тис. грн. [22].

Основними джерелами фінансування інвестиційних проектів є власні кошти. На основі проаналізованого нами періоду реалізацій інвестиційної програми на підприємстві ми бачимо успішне її виконання на 100 %, не зважаючи на статус підприємства та присутність у статуті його капіталу переважної державної частки, це говорить про правильну стратегію та прибуткову діяльність. Для порівняння з рівень фінансування інвестиційних програм аналогічними енергопостачальними підприємствами (з державною часткою): "Запоріжжяобленерго" - 28,65%, "Харківобленерго" - 37,49%, "Миколаївобленерго" - 69,3% [1].

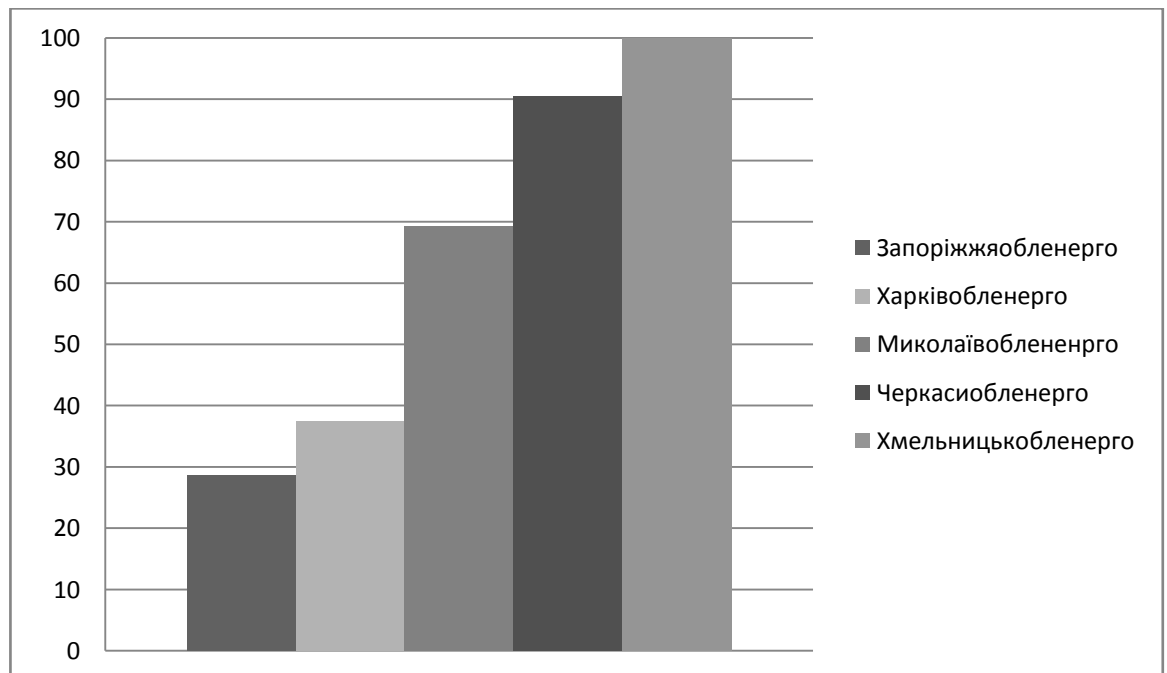


Рис. 1. Рівень фінансування інвестиційних програм енергопостачальних підприємств (з державною часткою) за 2017 — 2019 роки, %

Примітка: складено автором на основі джерела [22].

При цьому стабільно зростаюча чистий прибуток (85,7 млн. грн. за підсумками 2019 р.) перевищує прибуток всіх державних обленерго разом

узятих - АТ "Харківобленерго" - 1,139 млн. грн., АТ "Запоріжжяобленерго" - 0,672 млн. грн., АТ "Миколаївобленерго" - 30, 440 млн. грн., ПАТ "Тернопільобленерго" - 0,639 млн грн. Фактично керівництву "Хмельницькобленерго" за підсумками 2019 року вдалось досягти найвищого рівня прибутку серед операторів систем розподілу

Отже, як показує характеристика інвестиційної діяльності стан справ з впровадженням виробничих засобів, технологій та процесів в задовільному, що позитивно впливає на загальний фінансовий стан підприємства і робить його єдиним енергорозподільним підприємством в Україні, який окрім виконання плану інвестиційного розвитку на 100%, також генерує прибуток та розподіляє його серед своїх акціонерів.

2.2. Оцінка фінансового забезпечення інвестиційного розвитку підприємства

Фінансове забезпечення інвестиційного розвитку підприємства – це система фінансових відносин, що включає процес пошуку, залучення, формування та ефективного використання фінансових ресурсів, спрямованих на здійснення інвестиційної діяльності. І першим потрібно зробити оцінку фінансового стану та наявних активів на підприємстві, аналізу потенційної можливості реалізації інших амбіційних інвестиційних проектів для подальшого інвестиційного розвитку.

Аналіз фінансового стану є глибоким, науково обґрунтованим дослідженням фінансових відносин і руху фінансових ресурсів у єдиному виробничо-господарському процесі. Під час аналізу оцінюється минула діяльність підприємства, його стан на даний момент, а також майбутні перспективи.

За підсумками діяльності 2019 року ПАТ "Хмельницькобленерго", незважаючи на складнощі в економіці країни і регіоні, а також враховуючи період складних ключових перетворень в Україні та реформування в

енергетиці відмічається позитивна динаміка розвитку Товариства, про що свідчать результати фінансово-господарської діяльності: збільшення товарної продукції, отримання прибутку, дотримання нормативного балансу електроенергії.

Проведемо аналіз фінансового стану підприємства та на його основі зробимо висновки його змін та трансформацій на основі його останок п'яти річної діяльності (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 Сучасний стан фінансового забезпечення акціонерного товариства «Хмельницькобленерго» за 2015-2019 рр.*

Показники	Роки					Відхилення 2019 р. від 2015 р. (+/-)
	2015	2016	2017	2018	2019	
Дохід від реалізації продукції, тис.грн	1388838	1928673	2458723	2780317	1383911	-4927
Чистий прибуток, тис.грн	38874	8513	43631	42812	85711	46837
Власний капітал, тис.грн.	1238963	1310291	1842669	1853089	1948127	709164
Поточні та довгострокові зобов'язання, тис.грн	312140	433973	553896	604257	558583	246443
Дебіторська заборгованість, тис.грн.	156331	183710	192380	254168	79010	-77321

Примітка: Розраховано автором на основі фінансової звітності підприємства.

На протязі досліджуваного періоду спостерігається ріст доходу починаючи з 2015 р. у натуральному вираженні 1388838 тис. грн. і до 2018 р. більше ніж у два рази до 2780317 тис. грн., і стрімким падінням у 2019 році до 1 383 911 тис. грн., майже як у 2015, з якого ми починали. Що стосується частого прибутку та власного капіталу, поточних та довгострокових зобов'язань, по всім цим показникам ми бачимо ріст, особливо позитивно сприймається ріст чистого прибутку у два рази, не дивлячись на втрату доходу, хоча зміна в поточних та довгострокових зобов'язаннях компенсує отриманий прибуток.

Що стосується виробничих основних засобів: лінії електропередачі, трансформаторні підстанції, адміністративні будівлі, будівлі виробничого

призначення, транспортні засоби, машини та устаткування. До основних засобів невиробничого призначення належать житловий фонд, їдальня, дитячий садок, лікувально-оздоровчий комплекс тощо. Ступінь використання обладнання - 100%. Товариство в своїй діяльності не використовує орендовані основні засоби. В експлуатації Товариства знаходяться 34863 км ліній електропередачі, у тому числі напругою 0,4-10 кВ - 31528 км, напругою 35-110 кВ - 3335 км; трансформаторні підстанції напругою 35-110 кВ - 175 одиниць загальною потужністю 1807,1 МВА; підстанції 10/0,4 кВ - 7574 одиниць загальною потужністю 1597,0 МВА; розподільчі пункти 10 кВ - 66 одиниць загальною потужністю 39,2 МВА. Для покращення технічного стану енергогосподарства та підвищення надійності розподілу електроенергії у 2019 році виконано комплекс робіт з капітального і поточного ремонтів та технічного обслуговування електромереж на суму 46842 тис.грн. (з ПДВ), що склало 109,9% від плану. В цілому на ремонт основних засобів по Товариству витрачено 58224 тис.грн. (без ПДВ), що становить 112,4% від планового показника.

Зведена таблиця основних фінансових показників АТ «Хмельницькобленерго» наведена у додатку Д. Аналізуючи показники майнового стану АТ «Хмельницькобленерго» спостерігаємо збільшення валюти балансу та середньої величини основних засобів майже у два рази в порівнянні аналізованого періоду поступово на протязі 5 років, ріст в натуральному вираженні становить плюс 955 304 до валюти балансу та 1 065 139 до середньої величини основних засобів. Коефіцієнт зносу основних засобів значно знизився порівняно з 2015 р. і становить 0,22, що на 0,78 менше від порівняльного року, це означає, що рівень фізичного зносу основних засобів зменшився. Зменшився коефіцієнт оновлення основних засобів і спад його продовжується на протязі 5 років і різниця між крайніми періодами аналізу становить 0,83, є тенденція до порашення, яка почалась вже у 2019 і продовжить зростати згідно інвестиційної програми розробленої на підприємстві на наступні роки. Особливих змін з коефіцієнтом

мобільності активів не відбувалося на протязі аналізованого періоду, крок ходу значення коефіцієнта між роками максимум досягає 0,03. Також з аналізу майнового стану підприємства показав позитивну зміну у фондоозброєності, зі зміною у натуральному вираженні на 420,13 тис.грн/чол. та значним скронням фондівіддачі основних засобів, яка протягом років мала незначний рух, у ріст та зменшенням і на кінець 2019 року падінням до 0,66, що становить падіння в порівнянні з 2015 роком – 0,71.

Провівши аналіз ділової активності підприємства з'ясували, що коефіцієнт оборотності активів у порівнянні з 2015 знизився на 0,52 при тому, що на протязі 2016-2018 років він незмінним, або з невеликим кроком у 0,02 – 0,03 свого значення, те саме стосується і коефіцієнта оборотності обігових коштів (обороту). Всі зміни у структурі капіталу є взаємопов'язаними тому, подібна ситуація спостерігається в періодах обороту обігових коштів та запасів (в днях), де різниця між 2019 та 2015 роками становить 336,94 та 266,56, і вони становлять збільшення періоду у два рази. В періодах з 2015-2018 рр. було незначне зменшення, що являлось позитивною зміною.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості прийняв тенденцію зростання і у 2019 році становив 17,38, а це являється ростом у майже два рази якщо порівнювати з 2015 роком. Це потягнуло за собою період погашення дебіторської заборгованості (в днях) з 39,7 до 20,71. Нжаль дана тенденція не спостерігалась при розрахунку коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості і з 2015 р. частка між виручкою та середньорічною кредиторською заборгованістю поступово зменшувалась аж до 3,71 у 2019 з втратою 6,3 пункта початку аналізованого періода. Строк погашення кредиторської заборгованості дуже помітно зріс і у 2019 р. середній період сплати підприємством кредиторської заборгованості становить 97,16 днів, що на 61,21 днів більше, ніж у 2015 р. Коефіцієнт оборотності власного капіталу поніс аналогічні зміни в бік зменшення, з різким подіям у 2019 р. до 0,73 пункти, в порівнянні з 2018 роком у 1,5.

Аналізуючи рентабельність підприємства ми спостерігаємо позитивні значення показників даної групи. Коефіцієнт рентабельності активів та капіталу порівняно з 2015 до 2019 рр. знадиться майже без змін, з невеликим кроком між роками у 0,01 пункта зменшення або збільшення, це означає те, що ефективним є весь процес управління, адже показник рентабельності активів формується під впливом всієї діяльності підприємства. Що стосується коефіцієнту реінвестування, то він просів на третину, а це говорить про зменшення частки чистого прибутку капіталізованого до зміни чистого прибутку спрямовано на збільшення власного капіталу. Періоди окупності капіталу та власного капіталу показують позитивну тенденцію до зменшення протягом аналізованого періоду.

Аналіз фінансової стійкості підприємства. Власні обігові кошти (робочий, функціонуючий капітал), це оборотні активи, які фінансуються за рахунок власного капіталу і довгострокових зобов'язань. Наявність їх означає не лише здатність платити поточні борги, а й можливість розширити виробництво. Проведений аналіз показую стрімку зміну даного капіталу протягом аналізую чого періоду та від'ємну різницю крайніми аналізуючи ми роками, це говорить про динамічність руху грошових засобів та специфіку роботи даного підприємства з можливістю постійного гарантованого грошового потоку за оплату наданих послуг з великої кількості споживачів, що також дає диференціацію, та прогнозовані грошові надходження.

Розрахувавши коефіцієнт фінансової стабільності, фінансово левериджу та фінансової стійкості ми бачимо значення в межах нормативних показників, з невеликими кроками відхилення між роками, а це говорить про грамотний фінансовий менеджмент та запас потужності для кризових станів в економіці та суспільстві.

Аналіз ліквідності (платоспроможності) підприємства. Поняття платоспроможності та ліквідності підприємства дуже близькі. Здійснивши аналіз ліквідності підприємства ми встановили, що протягом років коефіцієнт покриття є більше або дорівнює 1, що свідчить про достатність обігових

коштів для погашення боргів протягом року. Коефіцієнт швидкої ліквідності знаходиться в межах нормативного значення. У 2019 році кількість ліквідних активів, що припадає на одиницю термінових борів становить 0,7, і це є сталим значенням протягом років із незначним відхиленням. Коефіцієнт абсолютної ліквідності мав тенденцію до зменшення, але у 2019 р повернувся до сталого значення в розмірі 0,48, що в порівнянні з 2015 р. становить різницю у 0,18 пункти. Але співвідношення короткострокової дебіторської і кредиторської заборгованості бажає кращого. Починаючи з 2015 р. значення у 0,89 було не в межах норми, на протязі років був поступовий спад і у 2019 р. частка становить 0,22 пункти, що на 0,67 менше від початкового року в періоді нашого аналізу.

Здатність підприємства своєчасно проводити платежі, фінансувати свою поточну діяльність на розширеній основі, переносити непередбачені потрясіння і підтримувати свою платоспроможність у несприятливих умовах обставинах свідчить про його стійкий фінансовий стан, і навпаки.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АТ «ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕРГО»

3.1. Організаційно-економічні напрями фінансового забезпечення інвестиційного розвитку підприємства

Забезпечення стійкого енергопостачання є одним з основних стратегічних пріоритетів в ХХІ столітті, найважливішою умовою нормального функціонування всіх сфер світової економіки.

Аналіз тенденцій розвитку світової енергетики показує, що ключовими факторами є надійність енергопостачання, енергетична безпека, енергоефективність і екологічна гармонізація. При цьому підвищення енергоефективності є стратегічним напрямком зниження енергоємності економіки.

У цьому підприємство електротехнічної спеціалізації має великий потенціал, де на основі вже наявних видів послуг, та підприємств побратимів, які працюють на теренах м. Хмельницького, а це ДП «Новатор», з його технологія та продуктами, призначених, для переробки, конвертації та транспортації електроенергії, можна відштовхуватися в напрямок побудови цілих незалежних енергосистем на основі відтворювальних джерел енергії, та реалізації цього енергетичного інфраструктурного комплексу з само відтворювальною енергією, де як фізичним так і юридичним особам, які виявлять бажання бути енерго незалежними чи скоротити свої витрати до мінімуму можуть придбати, установити та використовувати чисте джерело енергії.

Наприклад, на основі силового масляного підвищуючого трифазного трьохобмоточного трансформатора потужністю від 630 до 1600 кВа напруги до 10 кВ призначеного для зовнішньої установки застосованої в електроустановках сонячної та вітрової енергії, які виробляються на ДП «Новатор», сонячних фотоелектричних модулів (сонячних батарей) та

енергонакопичувачів (акумуляторів), що ми пропонуємо запровадити у виробництво, створення сонячної енергетичної установки, яка принесе незалежність від локальних енергоспоживачів та зменшення витрат на електроенергію в рази.

1. Виробництво сонячних батарей

Виробництво і випуск сонячних батарей - один з найдинамічніших видів бізнесу. Сонячні батареї являють собою спеціалізовані пристрої, принцип роботи яких заснований на обробці сонячної енергії. Застосування такої технології знайшло реалізацію в виробничих масштабах і домашньому облаштуванні. Їх застосовують для: Обігріву будинку. Роботи вентиляційних установок. Підігріву води і т.д. На сьогоднішній день покупка і установка сонячних батарей користується великою популярністю в приватному секторі (заміські будинки, дачі, котеджі і т.д.). Це дозволяє заощадити чималу суму на оплату комунальних витрат.

За рахунок низької конкуренції на сучасному ринку сонячних батарей є широкі можливості для виробництва. Завдяки цьому така бізнес ідея має відмінні перспективи для отримання постійного прибутку. Сонячні батареї - невичерпне джерело енергії, який може легко застосовуватися в повсякденному житті і на виробництві. Принцип роботи таких батарей заснований на перетворенні енергії сонця (безкоштовної) в електричний струм (оплачуваний). Саме таким чином відбувається економія. Енергія, що накопичується в батареях, може використовуватися для прямого живлення приладів і техніки, а також зберігатися для застосування при віялові відключення електроенергії або в разі потреби.

Обладнання та витратні матеріали. В якості основної сировини використовується кремній двох видів: полікристалічний і монокристалічний. Але зовнішні пластини з цього матеріалу будуть дуже крихкими, тому в конструкції передбачений спеціальний захист. За собівартістю такі батареї будуть значно дешевше. Також може застосовуватися кремній аморфного типу або CdTe, GaAs. Основа має значення не тільки в ціні, від цього багато в

чому залежить здатність панелей до герметичності, стійкості до механічних пошкоджень, здатності гнутися.

Для випуску однієї батареї площею 2 м². необхідно заздалегідь приготувати: обрану основу, рамку з алюмінію, перетворювач струму, ізольований провід. Знадобиться також і спеціалізоване обладнання, яке потребує деяких капіталовкладень, а саме: лазерний різак, ламінатор, машина для очищення пластин, автомати перевірки високої напруги.

Для якісного виробництва панелі сонячних батарей повинні випускатися по всім нормам і стандартам кваліфікованими фахівцями. Крім простих робітників обов'язково варто запросити для виготовлення батарей сертифікованого співробітника, який має досвід в подібному виробництві. Отже, мінімально потрібно найняти на роботу: інженера-фізика, електромеханіка, монтажника (2 особи), водія (для збуту продукції), менеджера з продажу.

Фінансова складова проекту базується на формуванні собівартості виготовлення та встановлення сонячних батарей. Собівартість сонячних батарей та подальше їх встановлення складається з наступних витрат:

- сонячна батарея - до 10000 грн. (дивлячись яка конфігурація та які параметри);
- повна акумуляторна система - до 40 000 гривень;
- повне підключення та замикання енергосистеми на автоматику, контролери, інверторні трансформатори та відповідно споживача електроенергії – вартість послуги буде залежити від попереднього проведеного енергоаудиту господарств, для визначення, якого типу сонячна енергосистема повинна бути і для розрахунку кількості матеріалів, які залежать від об'єкту (наприклад, кабелі, конструкції для кріплення фотоелектричних модулів тощо).

Значну суму коштів на початковому етапі складе закупівля спеціального обладнання, такого як: лазерні різакі, ламінатори, автомати

перевірки високої напруги, машини для очищення скла та столи для переміщення.

Представимо розрахунок показників економічної ефективності запропонованої інноваційної технології виробництва сонячних панелей (табл. 3.1).

Таблиця 3.1. Розрахунок показників економічної ефективності виробництва сонячних батарей АТ «Хмельницькобленерго»*

Показники	Рік реалізації проекту (<i>t</i>)				
	1	2	3	4	5
Початкові капіталовкладення	1380000				
Експлуатаційні витрати	-148500	-167000	-314500	-543500	-702800
Амортизаційні відрахування	138000	138000	138000	138000	138000
Грошові потоки за рахунок економії електроенергії	165000	180000	195000	210000	224000
Грошовий потік (<i>CF</i>)	570000	2500000	5040000	7600000	9745000
Дисконтування $(1 + r)^t$	$(1+0.15)^1$	$(1+0.15)^2$	$(1+0.15)^3$	$(1+0.15)^4$	$(1+0.15)^5$
	1,15	1,32	1,52	1,75	2,01
Дисконтований грошовий потік (<i>NPV</i>)	495652	1893939	3315789	4342857	4848258
<i>DPP</i>	11925248.73			1,47 роки	

*Примітка. Розраховано автором самостійно

Початкові капітальні витрати будуть складатися з придбання лазерного різачка, ламінатора, машини для очищення пластин та автомата перевірки високої напруги, також підготовка наявних робочих приміщень, доставка та монтаж усього цього обладнання на виробничій ділянці, облаштування робочих місць всім необхідним дрібним інструментарієм.

Експлуатаційні витрати, це витрати які безпосередньо пов'язані з експлуатацією обладнання, застосуванням різних засобів виробництва тощо, це і витрати на заробітну плату обслуговуючого персоналу, відрахування на соціальний захисти (заходи), витрати на ремонт і технічне забезпечення та витрати на електроенергію.

Грошові потоки є доходом від реалізації продукції, або ж сумарним вираженням ринкової вартості всіх виготовлених сонячних панелей. В перший рік реалізації проекту планований дохід становить 570 тис. грн., що є відношенням середньої ринкової ціна на сонячну панель, яка сягає 9 тис. грн.

до планованого обсягу випуску цих панелей у розмірі 65 – 70 шт. за перший рік реалізації проекту. На другий рік планується ріст обсягу виробництва у 4 рази, тобто 250-260 сонячних батарей на рік. В наступні роки планується ріст обсягу виробництва у 1,5-2 рази. Потенціал та ріст активності на цьому ринку дозволяє робити такі припущення. Отже, коефіцієнт дисконтування, а відповідно від нього дисконтована ставка становить 15%, що є вираженням середньої річної депозитної ставки в банку в сумі з темпом інфляційного процесу.

Аналіз економічної ефективності проекту по випуску сонячних батарей показують досить таки високі показники, де дисконтований термін окупності складає всього 1,5 року, при тому, що плануються не великі обороти по випуску і реалізації, цих сонячних панелей, тому як період цей є спробою зайти та проаналізувати, вивчати ринок альтернативних джерел енергетики.

Чиста приведена вартість складатиме 11 925 248 грн., що у 8,5 разів більше від суми початкового капіталовкладення, і являє собою різницю між усіма грошовими припливами і відтоком, наведеними до поточного моменту часу (моменту оцінки інвестиційного проекту).

Сонячні панелі – справа дуже перспективна, а головне прибуткова. Кількість куплених сонячних батарей збільшується з кожним роком, що забезпечує постійне зростання обсягів продажів, в якому зацікавлений будь-який завод з виробництва сонячних батарей, а їх по всьому світу чимало.

2. Виробництво акумуляторних батарей

Зростання популярності електромобілів привів до підвищеного попиту на літій-іонні акумулятори. Компанії, які видобувають мідь, літій і кобальт, вже підраховують можливі прибутки, а корпорації по всьому світу починають будувати мегафабрики з виробництва акумуляторів. Один з таких прикладів - Gigafactory від Tesla, але скоро аналогічних проектів стане значно більше.

Процес виробництва Li-ion-акумуляторів пов'язаний з високою активністю хімікатів, що використовуються в літєвих осередках, аноди і

катоди в них мають схожі форми і виготовляються схожими процесами на тому ж обладнанні. Ці матеріали не повинні бути змішані, інакше вони можуть зруйнувати батарею. Ось чому аноди і катоди зазвичай виробляють в різних приміщеннях. Матеріали подрібнюють, щоб досягти максимальної площі поверхні електродів, що збільшує струм комірки.

Для повного циклу виробництва Li-ion-акумуляторів потрібна значна кількість спеціалізованого обладнання на різних стадіях його циклу виготовлення. На процесі обробки сировини і покриття електродів використовується такі одиниці обладнання, як: трубчаста піч OTF-1200X-4-P, кульова млин MSK-SFM-1, вакуумний міксер MSK SFM-7, установка нанесення покриття з підмоткою «ролик-ролик» MSK-AFA-E300, електронний прецизійний прес прокатки MSK-HRP-01. Для надання форми необхідні: напівавтоматична установка різання MSK-CSE-300, вакуумна піч EQ-DZF-6050, ультразвуковий зварювальний апарат MSK-800, обмотувальна установка MSK-112A-Циліндр. Деяке обладнання може бути частково заміненим уже наявним на підприємстві, що суттєво зменшить витрати на суму початкових капіталовкладення.

Збірка акумулятора поки неможлива без застосування ручної праці. Але вона грамотно організована: всюди, де тільки можливо, застосовується спеціальне обладнання та конвеєри. На етапі збірки знадобиться таке обладнання як: точковий зварювальний апарат MSK-330A, пазувальний установка MSK-500, відділення для рукавичок бокс EQ-VGB-6, дозатор BD-10мл, установка опресування MSK-510.

Останній етап - це проведення випробування на продуктивність акумулятора і вимір внутрішнього опору. Протягом всього виробничого процесу необхідні жорсткі допуски і строгий контроль. Забруднення і фізичні ушкодження на електродах особливо небезпечні, оскільки здатні привести до пошкодження сепаратора, внаслідок чого в осередку виникають короткі замикання.

Поряд з контрольно-вимірною апаратурою на самому виробництві необхідно мати умови для проведення повного аналізу використовуваних матеріалів, а також для тестування на відмову. З першого погляду може здатися, що процес виготовлення літєвих акумуляторів досить складний і трудомісткий, але це не так. Завдяки новітнім технологічним розробкам більшість високоточних операцій виконують машини. Для виготовлення акумуляторів не обов'язково наявність величезних виробничих площ і спеціалізованих умов. Завдяки компактності обладнання весь процес може бути обмежений лабораторією, а орієнтовна вартість необхідного комплекту технологічного обладнання складе приблизно від 2,5 до 8,75 млн. грн., в залежності від необхідної продуктивності.

Представимо розрахунок показників економічної ефективності запропонованої інноваційної технології виробництва акумуляторних батарей (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 Розрахунок показників економічної ефективності виробництва акумуляторних батарей*

Показники	Рік реалізації проекту (<i>t</i>)				
	1	2	3	4	5
Початкові капіталовкладення	3500000				
Експлуатаційні витрати	-100000	-125000	-135000	-155000	-215000
Амортизаційні відрахування	350000	350000	350000	350000	350000
Грошовий потік (<i>CF</i>)	250 000	750 000	1 250 000	2 250 000	3 750 000
Дисконтування $(1 + r)^t$	$(1+0,15)^1$	$(1+0,15)^2$	$(1+0,15)^3$	$(1+0,15)^4$	$(1+0,15)^5$
Дисконтований грошовий потік	1,15	1,32	1,52	1,75	2,01
<i>NPV</i>	217391	990000	822368	1285714	1875000
<i>DPP</i>	2 151 486,17 грн. 4,33 роки				

*Примітка. Розраховано автором самостійно

Початковими капіталовкладеннями для реалізації даного проекту буде придбання спеціалізованого обладнання відповідно до етапу створення продукції. Перелік обладнання у відповідності до етапу наведенні вище.

Експлуатаційні витрати, це витрати які безпосередньо пов'язані з експлуатацією обладнання, застосуванням різних засобів виробництва тощо, це і витрати на заробітною плату обслуговуючого персоналу, відрахування на

соціальний захисти (заходи), витрати на ремонт і технічне забезпечення та витрати на електроенергію.

На першому році ведення продукції планується обсяг у розмірі 50–60 одиниць акумуляторів за середньо ринкову ціну 5 тис. грн., на основі яких проведення випробувальних тестів, та спроби об'єднання їх у акумуляторні станції для господарських та промислових потреб. У наступні роки з ростом обсягу у 1,5-2 рази. Даний проект за показниками економічної ефективності не є таким же успішним в прогнозованому майбутньому, як перший, але він досить перспективним, якщо його розвивати та вивчати технологію акумулявання енергії для задоволення майбутніх масштабів потреб в акумуляторах. Наразі, цей продукт пропонується для впровадження в виробництво у симбіозі з сонячними батареями та інверторними трансформаторами, для надання послуги по побудові цілісної закритої сонячної енергетичної установки.

Для розроблення напрямів покращення фінансового забезпечення інвестиційного розвитку підприємства було проведено дослідження та аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів, що впливають на діяльність, проведено оцінку ресурсного забезпечення інноваційного розвитку та виявлено проблеми, що стримують цей розвиток. На основі наведених даних сформуємо напрями покращення ресурсного забезпечення інноваційного розвитку.

Що стосується досліджуваного підприємства, то доцільно: підтримувати високий стратегічний рівень ресурсів, за результатами аналізу віднесених до відповідної категорії, підвищувати стратегічний рівень ресурсів, наближених до попередньої категорії, забезпечити ефективне використання ресурсів із низьким стратегічним рівнем для підтримки ресурсної рівноваги та пошук нових ресурсних комбінацій для забезпечення сталого інвестиційного розвитку підприємства.

Для покращення інвестиційного розвитку АТ «Хмельницькобленерго» важливим є збільшення обсягів виробництва та реалізації положу з

енергопостачання, прибутків та рентабельності продукції, зниження витратних показників, підвищення продуктивності праці.

Одним із напрямків покращення фінансового забезпечення інвестиційного розвитку підприємства вважаю доцільним впровадження ERP-системи (від. англ. «Enterprise Resource Planning» - управління ресурсами підприємства). Нові горизонти бізнесу і нові завдання вимагають частого перегляду бізнес-процесів, а збільшення обсягів накопичуваних даних - нових, більш досконаlih засобів управління ними. Система управління підприємством дозволяє топ-менеджменту і власникам бізнесу підвищити конкурентоспроможність та інвестиційну привабливість компанії, за рахунок оптимізації і стандартизації бізнес-процесів з використанням кращих світових практик та забезпечення прозорості операційної та фінансової діяльності і застосування ІТ-інструментів. Використання інструментів ERP-системи надає можливість управляти компанією на основі завжди достовірної та актуальної інформації для прийняття зважених рішень.

Відповідно зі словником APICS (American Production and Inventory Control Society), термін ERP-система - це методологія ефективного планування і управління всіма ресурсами підприємства, які необхідні для здійснення продажів, виробництва, закупівель і обліку при виконанні замовлень клієнтів у сферах виробництва, дистрибуції і надання послуг [40].

ERP система - це потужна сучасна технологія, яка може допомогти оптимізувати використання ресурсів підприємства, скоротити витрати, визначити реальну собівартість і, в цілому, змінити спосіб ведення бізнесу. ERP рішення охоплюють безліч бізнес-процесів компанії, складних операцій, що виконуються фронт і бек-офісами: від організації бухгалтерського та податкового обліку, управління складськими запасами, виробництвом, логістикою, людськими ресурсами та розвитком персоналу, до супроводу електронної комерції та управління відносинами з клієнтами або підрядниками (CRM (від. англ. – «Customer relationship management» -

управління відносинами з клієнтами)) в тому числі, які необхідно інтегрувати для створення єдиної системи та забезпечити потреби кінцевого користувача.

Головним є наступний функціональний набір ERP-системи [44]:

- ведення конструкторських і технологічних специфікацій, що визначають склад вироблених виробів, а також матеріальні ресурси і операції, необхідні для їх виготовлення;
- формування планів продажів і виробництва;
- планування потреб в матеріалах і комплектуючих výroбах, термінів і обсягів поставок для виконання плану виробництва продукції;
- управління запасами і закупівлями: ведення договорів, реалізація централізованих закупівель, забезпечення обліку і оптимізації складських і цехових запасів;
- планування виробничих потужностей від укрупненого планування до використання окремих верстатів і устаткування;
- оперативне управління фінансами, включаючи складання фінансового плану і здійснення контролю його виконання, фінансовий і управлінський облік;
- управління проектами, включаючи планування етапів і ресурсів, необхідних для їх реалізації.

Вартість ERP-системи значно поступається зростанню прибутку в компанії, яка впровадила цю систему. Але, як і в будь-якій системі, тут є свої недоліки і обмеження, про які необхідно знати, щоб уникнути подальших труднощів. Основні складності на етапі впровадження ERP-систем виникають з наступних причин: недовіра власників компаній високотехнологічним рішенням, в результаті - слабка підтримка проекту з їх боку, що робить здійснення проект уважким; опір департаментів в наданні конфіденційної інформації зменшує ефективність системи. Безліч проблем, пов'язаних з функціонуванням ERP, виникають через недостатнє інвестування в навчання персоналу, а також у зв'язку з недоробленістю політики занесення і підтримки актуальності даних в ERP.

Обмеження по даній системі: невеликі компанії не можуть дозволити собі інвестувати достатньо грошей в ERP і навчити всіх співробітників; впровадження є досить дорогим; система може страждати від проблеми «слабкої ланки» - ефективність всієї системи може бути порушена одним департаментом або партнером; проблема сумісності з колишніми системами. Існує хибна думка, що іноді ERP-систему складно або неможливо адаптувати під документообіг компанії і її специфічні бізнес-процеси. Насправді будь-якому впровадженню ERP-системи передує етап опису бізнес-процесів компанії, найчастіше пов'язаний з подальшим етапом бізнес-реінжинірингу.

По суті ERP-система являє собою віртуальну проекцію компанії. ERP-системи в найближчому майбутньому стануть невід'ємною частиною системи менеджменту будь-якого підприємства, будь то невелика торгова фірма або транснаціональна корпорація. Вже зараз впровадження ERP-системи є виправданим кроком на шляху підвищення ефективності управління для будь-якої компанії. Для підприємств впровадження комплексних інформаційних систем має безсумнівну вигоду, матиме значний економічний ефект, а також дозволить суттєво підвищити інвестиційну привабливість компанії. Для ефективного здійснення інноваційного розвитку та описаних проектів, на підприємстві повинна бути впроваджена ефективна система мотивації.

Надалі, перейдемо до вибору оптимального методу фінансового забезпечення інвестиційного розвитку аналізованого нами підприємства та розглянемо особливості кожного відповідно до специфіки роботи енергопостачального підприємства.

До основних джерел фінансування відноситься власний капітал, який характеризується простотою залучення, високою здатністю накопичення та використання прибутку в своїй діяльності, забезпеченням фінансової стійкості та платоспроможності в довгостроковому періоді.

В складі внутрішніх джерел формування власних фінансових ресурсів основне місце належить прибутку, який залишається в розпорядженні АТ

«Хмельницькобленерго». Він формує переважну частину власних фінансових ресурсів, забезпечує приріст власного капіталу у відповідності із зростанням ринкової вартості, а також амортизаційні відрахування в залежності від обсягів основних засобів і нематеріальних активів.

Політика фінансування інвестиційного розвитку АТ «Хмельницькобленерго» впроваджується шляхом виконання планових показників бюджету, фінансового плану, програм перспективного розвитку тощо. Залучення позикового капіталу дозволяє істотно розширити можливості господарської діяльності, забезпечити більш ефективне використання власного капіталу, прискорити формування цільового фінансування та пріоритеного використання коштів. У 2019 році з АТ «Хмельницькобленерго» дійснювало свою діяльність на сегменті ринку електроенергії за ліцензією на провадження господарської діяльності з розподілу електроенергії. За цей період забезпечено повні розрахунки за послуги з розподілу електроенергії, на ринку електричної енергії, нормативний баланс електроенергії, виконано всі обов'язкові платежі (зарплата, податки, соціальні внески). Товариство має бездогану кредитну історію, але враховуючи значну зношеність та необхідність подальшого відновлення основних фондів, застосовуються кредитні ресурси як найбільш ефективний механізм залучення коштів.

Наступною формою фінансового забезпечення запропонованих нами напрямів інвестиційного розвитку є державне інвестування. Воно виступає як одна із найскладніших форм інвестиційного забезпечення із позиції його залучення, адже державні інвестиційні ресурси зазвичай спрямовуються до пріоритетних підприємств або таких, що вимагають підвищеної уваги з точки зору енергетичної безпеки, техногенного стану. Такими підприємствами в енергетичному секторі є АЕС, залучення інвестицій для яких відбувається на безоплатній основі та за принципом цільового використання.

Кредитування виступає, як провідна форма інвестиційного забезпечення, активно використовується всіма підприємствами

електроенергетики, і виступає як найдоступніша форма для залучення коштів, проте в значній мірі залежить від стану фінансово-банківського сектору.

Впровадження ефективних інвестиційних проектів, створення сприятливих умов для залучення інвестицій, технічна модернізація, реконструкція та будівництво електричних мереж, сучасних трансформаторних підстанцій за новітніми технологіями, підвищення якості надання послуг з розподілу електроенергії є пріоритетними напрямками у подальшому розвитку Товариства. Товариство прагне забезпечити конкурентоспроможність на енергетичному ринку надання послуг з розподілу електроенергії з ефективним використанням людських, матеріальних, фінансових ресурсів та оптимізацією виробничих процесів.

Отже, місія формування фінансового забезпечення для розвитку та росту інвестиційного потенціалу АТ «Хмельницькобленерго» - це діяльність, спрямована на активне використання наявних ресурсів і потенційних можливостей зазначених підприємств для отримання кінцевого результату. Загальна мета використання даного потенціалу є забезпечення спроможності здійснювати таку інвестиційну політику, внаслідок якої досліджуване підприємство буде надавати конкурентоспроможні інноваційні послуги, які відповідатимуть очікуванням ринку та найбільш повно задовольнятимуть потреби суспільства.

3.2. Розробка інвестиційної стратегії розвитку АТ «Хмельницькобленерго»

Ефективне управління розвитком підприємства в сучасних умовах можливе лише на основі розробки і реалізації стратегічного плану, що охоплює усі сторони життєдіяльності господарюючого суб'єкта – маркетинг, виробництво, кадри, фінанси, інновації тощо. Проте, в основі стратегії має лежати інвестиційна складова, оскільки саме інвестиції утворюють фундамент майбутнього розвитку та визначають його загальний вектор.

Розвиток підприємства в сучасному світі відбувається шляхом реалізації визначеної стратегії. Сам термін «стратегія» в економічній науці запозичений з військової справи. Він означає військове мистецтво, що вивчає закономірності війни та характер її перебігу, формулює теоретичні підвалини та практичні засади планування, підготовки і проведення масштабних військових операцій із заздалегідь сформульованими стратегічними завданнями. Виходячи з вищевикладеного стратегічне управління підприємством можна розглядати як мистецтво, що вивчає закономірності розвитку економіки й характер перебігу соціально-економічних процесів та уможлиблює ефективне використання сукупності наукових знань для формування поведінки підприємства на ринку, яка дозволить досягнути його заздалегідь сформульованих стратегічних цілей.

Основною метою стратегічного управління підприємством є розробка і реалізації стратегії. Широковживаний термін стратегія і досі не має однозначного трактування. Здебільшого його розглядають як: 1) певну систему організаційно-економічних заходів, спрямованих на досягнення перспективних орієнтирів діяльності та виконання стратегічних довгострокових цілей, з урахуванням потенційних можливостей підприємства та тенденцій зміни зовнішнього середовища; 2) генеральний напрямок розвитку підприємства; 3) ефективну ділову концепцію досягнення конкурентних переваг господарюючого суб'єкта; 4) план дій, що визначає

пріоритети розв'язання проблем і ресурси для досягнення основної стратегічної мети.

Узагальнюючи вказані підходи під стратегією підприємства доцільно розуміти систематичний план його потенційної поведінки в умовах динамічного середовища, що включає визначення місії та довгострокових цілей, формулювання ключових правил прийняття управлінських рішень для найбільш повного використання сильних сторін і переваг, усунення слабких сторін та уникнення загроз зовнішнього середовища, а також ефективного використання ресурсів з метою досягнення у перспективі оптимального положення на ринку та забезпечення ключових індикаторів розвитку.

Весь процес формування і реалізації стратегії АТ «Хмельницькобленерго» можна представити у вигляді послідовності наступних етапів:

1. Формулювання місії та визначення цілей діяльності підприємства;
2. Аналіз стану зовнішнього і внутрішнього середовища, оцінка потенціалу сегментів ринку та товаровиробника;
3. Визначення перспективних бізнес-стратегій по окремих сегментах діяльності (продуктах чи видах виробництв);
4. Аналіз альтернативних бізнес-стратегій та вибір найбільш оптимальної для кожного бізнес-сегменту;
5. Формування загальної корпоративної стратегії, виділення відокремлених функціональних і операційних стратегій, підготовка узагальненого стратегічного плану;
6. Реалізація загальної стратегії, у тому числі й в розрізі відокремлених бізнес-стратегій та функціональних складових;
7. Контроль за реалізацією стратегії, поточне оцінювання її ефективності, за потреби – подальша оптимізація.

Формування і реалізація стратегії підприємства здійснюється у розрізі видів діяльності (сегментів ринку) на різних рівнях управління. З цих причин в стратегічному управлінні прийнято розрізняти чотири ключових типа

стратегій: загальна (корпоративна, портфельна), бізнес-стратегії (конкурентні, ділові стратегії), функціональні, операційні. Проте, останні зазвичай лише конкретизують поточні завдання функціональних та бізнес-стратегій, носять операційний характер і не відіграють вирішальної стратегічної ролі.

Загальна стратегія являє собою стратегію поведінки господарюючого суб'єкта в зовнішньому оточенні, висвітлює узагальнюючий напрям його розвитку. У разі, коли підприємство переважно займається одним видом діяльності його загальна стратегія має цілком збігатися із бізнес-стратегією єдиного виду діяльності. Водночас, у разі, коли підприємство здійснює декілька видів діяльності в його корпоративній стратегії узагальнюються і узгоджуються основні напрями розвитку, форми поведінки на різних сегментах ринку та правила прийняття управлінських рішень по різних напрямках господарської діяльності, що вміщені в окремих бізнес-стратегіях.

В свою чергу бізнес-стратегія – це стратегія діяльності в окремому бізнес-сегменті (напрямі чи виду діяльності) підприємства, яка формується виходячи з перспективних можливостей його розвитку, що утворюються зовнішнім середовищем, та спроможності досягнути ключових параметрів такого розвитку, виходячи з потенціалу внутрішнього середовища. Зважаючи на те, що окремі сегменти ринку зазвичай характеризуються різними, а підчас і протилежними тенденціями, ємністю і потенціалом, бізнес-стратегії можуть суттєво відрізнятися між собою і ґрунтуватися на різних, у тому числі й протилежних, векторах комерційної поведінки господарюючого суб'єкта, а отже й підходах до реалізації інвестування.

Необхідно зазначити, що бізнес-стратегії у загальній системі стратегій підприємства зазвичай розробляються першими. Згодом їх об'єднують у загальну стратегію господарюючого суб'єкта. Водночас, у межах кожної бізнес-стратегії виділяють окремі функціональні аспекти (маркетингові питання, виробничі, фінансові тощо). Ці аспекти різних бізнес-стратегій

поєднують у функціональні стратегії, які в свою чергу також формують загальну стратегію товаровиробника.

З вищевикладеного зрозуміло, що функціональні стратегії – це складові загальної та бізнес-стратегій, які висвітлюють окремі сторони їх реалізації та розробляються для кожного функціонального підрозділу підприємства. Вони визначають стратегічну орієнтацію функціональних підсистем управління.

Серед основних функціональних стратегій підприємств різних сфер економічної діяльності зазвичай виділяють маркетингову, виробничу, фінансову, інноваційну, кадрову, подеколи – екологічну, соціальну, стратегію організаційного розвитку й інші. Значна когорта науковців у цьому переліку не відокремлюють інвестиційну функціональну стратегію, вважаючи її частиною то фінансової, то інноваційної стратегій. На нашу думку такий підхід абсолютно невиправданий. Адже саме інвестиційні проблеми є ключовим аспектом як для загальної стратегії підприємства, так і для відокремлених бізнес-стратегій.

Тому доцільно не лише виділяти інвестиційну стратегію як відокремлену функціональну стратегію, а ще й відводити їй особливе місце у системі стратегій підприємства та ключову роль в їх реалізації. Ефективність використання тощо, то фінансова стратегія здебільшого розкриває питання загального руху грошових потоків як на довгострокові, так і на операційні цілі, плани-графіки платежів, обслуговування фінансових операцій тощо.

В свою чергу інвестиційна стратегія висвітлює форми і напрями впровадження новітніх техніки і технологій, застосування ноу-хау, прогресивних інформаційних, управлінських й комунікаційних систем та загалом усієї сукупності інновацій, тоді як інвестиційна стратегія відображає загальні обсяги необхідних на ці цілі ресурсів, конкретизує джерела та умови їх залучення, вартість, очікувану ефективність тощо.

Інвестиційні стратегії окремих бізнес-сегментів визначають обсяги, склад і структуру інвестицій в окремі види господарської діяльності, продукти, відокремлені підрозділи. Якщо в структурі загальної

корпоративної стратегії підприємства виокремлена екологічна функціональна стратегія, у ній необхідно визначити основні заходи з охорони навколишнього природного середовища, захисту земель, будівництва, реконструкції, модернізації чи капітального ремонту очисних споруд, удосконалення системи складування відходів чи розвитку виробництв, що базуються на їх переробці, тощо.

У цьому разі в інвестиційній стратегії необхідно висвітлити узагальнений обсяг коштів, які необхідно залучити на реалізацію екологічних заходів, джерела їх покриття, взаємозв'язок з інвестиціями у виробничі інвестиційні проекти, показати очікувану віддачу тощо.

У разі виокремлення соціальної стратегії в ній необхідно висвітлити заходи з розвитку соціальної сфери, інфраструктури, корпоративної культури підприємства тощо, а дані щодо інвестиційних потреб на їх реалізацію, джерела і умови залучення коштів, співвідношення соціальних інвестиційних проектів з виробничими, маркетинговими і кадровими тощо, потрібно внести до інвестиційної функціональної стратегії.

Таким чином, інвестиційна стратегія АТ «Хмельницькобленерго» визначає характер його інвестиційної діяльності, обсяги і напрями вкладення капіталу, формує склад і структуру інвестиційного портфеля. Загальна інвестиційна стратегія складається з низки приватних стратегій, які одночасно є функціональними частинами окремих бізнес-стратегій господарських сегментів підприємства. Проте, ці приватні інвестиційні стратегії є взаємопов'язаними, взаємозалежними та взаємодоповнюючими щодо залучення і розподілу інвестиційних ресурсів. Направленість інвестиційної стратегії, а також обсяги, структура, джерела фінансування інвестицій залежать від того, які саме види загальної та бізнес-стратегій реалізуються підприємством.

Так, основними видами бізнес-стратегій є: а) лідерство за витратами; б) диференціація товару чи ринку; в) фокусування (концентрація на певному сегменті) [1–2]. Першу з означених стратегій підприємство може реалізувати

у випадках, коли воно здійснює масове виробництво і продаж стандартного продукту за цінами, нижчими від цін конкурентів. При цьому джерелом цінових переваг мають бути порівняно нижчі витрати виробництва і обігу із-за кращих умов господарювання. Реалізація стратегії лідерства за витратами може не потребувати додаткових інвестицій у разі, коли зниження витрат є результатом впливу природних чинників, або навпаки – потребувати вкладення коштів в утворення умов високоефективного виробництва у тих випадках, коли впливу природних чинників замало.

Стратегія диференціації реалізується шляхом зміни окремих споживчих якостей товару, що робить його відмінним від аналогічних товарів підприємств-конкурентів. Як правило, її реалізація потребує інвестицій, а подеколи й інновацій. Стратегія фокусування передбачає вузьку спеціалізацію виробництва на окремому сегменті ринку, групі покупців або групі продуктів. У разі, коли вказані сегменти і групи потребують продукту з особливими якостями, виникає необхідність в інвестиціях. У цьому разі бізнес-стратегія міститиме відповідну функціональну складову.

Подеколи бізнес-стратегій диференціюються іншим чином та виділяють: стратегії лідера, челенжера, послідовника і фахівця. При цьому підприємства, що займають лідируючі позиції на ринку чи його сегментах, залежно від власного потенціалу й конкуренції на ринку можуть застосовувати декілька основних різновидів стратегій лідера щоб зберегти своє положення – розширення первинного попиту, оборонну, наступальну стратегію чи демаркетинг.

Стратегія розширення первинного попиту може застосовуватися тими підприємствами, які започатковують виробництво і реалізацію нетрадиційних для споживача продуктів, й потребує значної інвестиційної підтримки на виробничі цілі, придбання техніки і технологій, розвиток реклами і загалом маркетингу, підготовку кадрів тощо. Тому інвестиційна функціональна стратегія у цьому випадку має бути ваговою складовою бізнес-стратегії лідера.

Оборонна стратегія застосовується з метою збереження уже завойованої частки ринку від атак конкурентів. Задля цього необхідні інвестиції у впровадження інновацій та техніко-технологічне удосконалення виробничих процесів з метою забезпечення високої якості товарів, розширення асортименту та зниження цін задля створення перешкод конкурентам. Отже, реалізація такої стратегії також передбачає доволі розширену інвестиційну складову.

На відміну від стратегій розширення первинного попиту та оборонної, наступальна стратегія може не потребувати значних за обсягами інвестицій, адже ґрунтується на реалізації уже сформованих у підприємства конкурентних перевагах, зокрема на збільшенні обсягів виробництва на раніше впроваджених потужностях, розширенні частки ринку на основі використання «ефекту досвіду» та лідерства у витратах.

Стратегія демаркетингу також не потребує інвестицій, адже за умови її реалізації підприємство-лідер скорочує свою частку ринку через зниження обсягів виробництва і продажу товару, підвищення ціни, скорочення реклами тощо. Проте, у таких випадках частина раніше вкладеного у діяльність підприємства капіталу може поступово вивільнятися і виникає потреба у альтернативних інвестиціях. Так стратегія демаркетингу на одному сегменті ринку супроводжується стратегіями розширення діяльності на інших сегментах, а їх реалізація потребує запровадження інвестиційних функціональних компонентів.

Стратегія челенжера характерна для тих підприємств, які намагаються досягнути першості на ринку, усунувши при цьому ринкового лідера. Зазвичай її реалізація потребує значних інвестицій у розвиток виробництва, маркетингу, кадрів й інших сторін життєдіяльності підприємства, тому інвестиційна складова такої стратегії має бути досить ємною.

Стратегія послідовника притаманна тим аграрним підприємствам, які займають відносно невелику частку ринку і змушені адаптуватися до умов і правил поведінки, які утворюються та диктуються на ринку основними

конкурентами. Тому інвестиційна складова стратегії послідовника зазвичай значно менша, ніж лідера чи челенжерів, та певною мірою обумовлюється інвестиційною поведінкою останніх. Тобто, якщо основні конкуренти, особливо ті, що посідають позиції ринкових лідерів, активно вкладають кошти у розвиток виробництва, впровадження інновацій, використання прогресивних технологій тощо, то й послідовник змушений вкладати кошти по таких же напрямках розвитку. Якщо ж конкуренти не вкладають кошти у розвиток господарської діяльності, то й послідовнику немає потреби цього робити. Стратегія фахівця, як і стратегія фокусування, ґрунтується на вузькій спеціалізації підприємства і може вимагати значних інвестицій у разі, коли на обраних сегментах ринку виникає потреба в особливих якостях товару.

Інвестиційні складові усіх наведених вище бізнес-стратегій стосуються виключно відокремлених виробництв чи напрямів діяльності підприємства. Тому у загальній корпоративній стратегії та її функціональній інвестиційній частині має здійснюватися їхнє узгодження за обсягами інвестицій, термінами реалізації інвестиційних проектів, джерелами залучення коштів, ефективністю тощо. Поряд з тим, усі загальні корпоративні стратегії підприємств доцільно поділяти на стратегії: зростання; стабілізації (обмеженого зростання); скорочення; комбіновану.

Найбільш розширеною і значимою інвестиційна функціональна стратегія має бути в тих підприємствах, які обрали загальну корпоративну стратегію зростання. Адже реалізація останньої потребує вкладення коштів в інтенсифікацію діяльності, розширення обсягів продажу, удосконалення товарів, а також може передбачати інтеграцію з іншими господарськими структурами як на вертикальній, так і на горизонтальній основі, диверсифікацію товару, ринку чи напрямів діяльності товаровиробника тощо. Реалізація стратегії стабілізації зазвичай потребує інвестицій значно меншою мірою, адже запроваджується для підтримування тих обсягів виробництва і реалізації, які були досягнуті у попередніх періодах. В свою чергу, не потребує інвестицій

стратегія виживання, що реалізується в умовах фінансово-економічних криз, нестабільності на ринку і в соціумі та може передбачати або утримання зайнятої підприємством частки ринку або її скорочення.

Спрямованість інвестиційної стратегії залежить від особливостей інноваційної стратегії підприємства, яку можна поділити на наступальну, захисну, проникнення, конгломератну, стратегію реакції. В умовах реалізації наступальної стратегії інвестиції здійснюються у розробку цілком нових технічних і технологічних рішень щодо виробництва продуктів.

Захисна інноваційна стратегія потребує вкладень у техніко-технологічні рішення, які б забезпечили збереження підприємством раніше досягнутих ринкових позицій. Стратегія проникнення вимагає вкладень у виробництво продукту з такими характеристиками чи властивостями, які б забезпечили йому вихід на нові ринки. Реалізація конгломератної інноваційної стратегії потребує комплексних інвестицій, а стратегія реакції – вкладень на повторення істотного технологічного прориву конкурентів.

Основні цілі, які може переслідувати АТ «Хмельницькобленерго» у процесі реалізації власної інвестиційної стратегії, можуть полягати у наступному:

- забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства;
- оптимізація середньозваженої вартості капіталу;
- максимальне використання ефекту фінансового важеля з метою зростання прибутковості підприємства;
- удосконалення майнових відносин власності, забезпечення стабільних виплат доходів власників;
- зміцнення позицій власників, підвищення їх добробуту в результаті розвитку бізнесу;
- підвищення рівня капіталізації;
- забезпечення високих конкурентних позицій на інвестиційному та загалом фінансовому ринках;

- зниження рівня інвестиційних і фінансових ризиків діяльності підприємства;
- забезпечення максимально ефективного використання інвестиційних ресурсів;
- фінансова стабілізація стану підприємства та уникнення загрози банкрутства тощо.

Зважаючи на розмаїття бізнесу, розгалужену структуру національного господарства, специфіку функціонування його окремих сегментів практичні аспекти реалізації інвестиційних стратегій для конкретних господарюючих суб'єктів можуть істотно різнитися. Відтак, інвестиційна стратегія АТ «Хмельницькобленерго» визначає характер його інвестиційної діяльності, обсяги і напрями вкладення капіталу, формує склад і структуру інвестиційного портфеля. Вона є функціональною частиною загальної корпоративної стратегії та складається з низки приватних стратегій, які в свою чергу є функціональними частинами окремих бізнес-стратегій господарських сегментів підприємства, взаємопов'язані, взаємозалежні та взаємодоповнюючі ніж собою щодо залучення і розподілу інвестиційних ресурсів. Направленість інвестиційної стратегії АТ «Хмельницькобленерго» залежать від того, які саме види загальної та бізнес-стратегій реалізуються.

ВИСНОВКИ

В результаті дослідження теоретичних і практичних засад фінансового забезпечення інвестиційного розвитку підприємства сформульовано та обґрунтовано наступні висновки і пропозиції.

Фінансове забезпечення інвестиційного розвитку підприємства – це система фінансових відносин, що включає процес пошуку, залучення, формування та ефективного використання фінансових ресурсів, спрямованих на здійснення інвестиційної діяльності з метою створення умов для ефективного функціонування підприємства. Доведено, що його стратегічною метою є забезпечення достатніми фінансовими ресурсами для інвестування у відтворення та розвиток підприємства, підвищення ефективності його діяльності.

В ринкових умовах господарювання одним із головних елементів удосконалення фінансового механізму є формування оптимального процесу фінансового забезпечення. При цьому, підприємствам необхідно формувати таку структуру фінансового забезпечення, при якій зростала б ефективність господарської діяльності, мінімізувалися фінансові ризики. Формування ефективного механізму фінансового забезпечення діяльності підприємства дасть можливість забезпечити підприємствам їх фінансову стійкість, необхідний рівень фінансової незалежності, контроль за потоками фінансових ресурсів, спроможність їх залучення та ефективного використання.

За підсумками діяльності 2019 року ПАТ "Хмельницькобленерго", незважаючи на складнощі в економіці країни і регіоні, а також враховуючи період складних ключових перетворень в Україні та реформування в енергетиці відмічається позитивна динаміка розвитку Товариства, про що свідчать результати фінансово-господарської діяльності: збільшення товарної продукції, отримання прибутку, дотримання нормативного балансу електроенергії.

На протязі досліджуваного періоду спостерігається ріст доходу від реалізації починаючи 2015 р. у натуральному вираженні 1 388 838 тис. грн. і до 2018 р. більше ніж у два рази, і стрімким падінням у 2019 році майже як у 2015 р., з якого ми починали. Що стосується частого прибутку та власного капіталу, поточних та довгострокових зобов'язань, по всім цим показникам ми бачимо ріст, особливо позитивно сприймається ріст чистого прибутку у два рази, не дивлячись на втрату доходу, хоча зміна в поточних та довгострокових зобов'язаннях компенсує отриманий прибуток.

Порівняльний аналіз «Активу» та «Пасиви» балансу за досліджуваний період також показав позитивні зміни у збільшенні розміру суми балансу в цілому, з незначним відхиленням у 2019 р. по деяким статтям в структурі балансу. Це є наслідком приросту таких показників як основні засоби, оборотні активи, виробничі запаси, дебіторська заборгованість, поточні зобов'язання, короткострокові кредити банків.

Аналіз фінансових результатів та рентабельності діяльності товариства показує нам стабільну динаміку у аналізі рентабельності, фінансової стійкості, ліквідності (платоспроможності) товариства, з невеликими відхиленнями окремих статей та показників в бік зменшення, або погіршення ситуації в блоці аналізу ділової активності та майнового стану. Говорить це, про грамотний фінансовий менеджмент командою товариства, здатність підприємства своєчасно проводити платежі, фінансувати свою поточну діяльність на розширеній основі, переносити непередбачені потрясіння і підтримувати свою платоспроможність у несприятливих умовах обставинах свідчить про його стійкий фінансовий стан, і навпаки.

Шляхом покращення фінансового стану, стану фінансового забезпечення інвестиційного розвитку та продовження нарощування виробничих потужностей було представлено введення двох нових видів продукції – це сонячні панелі та акумуляторні батареї. Оцінка їхньої економічної ефективності показує, що вони будуть життєздатними при їх реалізації, та складатимуть вагомую статтю доходів в структурі фінансових

результатів, а тенденція та попит на ринку останніх двох років показують про високий потенціал та ріст потреби в них.

На основі наявних на виробництві супутнього підприємства в області трансформаторів, інверторів, та двох нововведених одиниць продукції, підприємство може створювати повністю незалежну сонячну енергетичну установку, з можливістю реалізації надлишкової енергії в електромережу за допомогою спеціального тарифу – «зелений тариф».

Підсумовуючи все вище сказане, можна зробити наступні висновки щодо фінансового забезпечення інвестиційного розвитку енергопостачальних підприємств. Для підприємства пріоритетними є власні джерела формування фінансових ресурсів, зокрема амортизаційних відрахувань та прибутку, оскільки одним із найважливіших загальновизнаних завдань фінансової діяльності є нарощення власного капіталу суб'єкта господарювання як основа фінансової безпеки підприємства. Енергопостачальні підприємства, яким вдалося побудувати правильну стратегію та вести успішну прибуткову діяльність, мають вибір у джерелах фінансування їх діяльності, на відміну від збиткових підприємств, які опинились у досить скрутному становищі, що нагадує «замкнуте» коло: власних коштів на інвестиційну діяльність не вистачає, кредитування обмежене, стан основних засобів погіршується і, як наслідок, незадовільні результати діяльності, що перешкоджають розвитку підприємств. Відповідно, сьогодні основною причиною відмови від інвестиційних проектів є проблеми з їх фінансуванням. Значна кількість підприємств заклопотана виплатою старих кредитів, а ті, які не обтяжені кредитними зобов'язаннями, не можуть за рахунок лише власних коштів здійснювати модернізацію виробництва чи вкладати кошти у розвиток власної матеріально-технічної бази. Надалі доцільно розглянути способи вирішення не тільки фінансових, а й інших проблем підприємств досліджуваної галузі, що перешкоджають їх розвитку та впровадження інвестиційних проектів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України. Найменування: Акціонерне товариство "Хмельницькобленерго"; ЄДРПОУ: 22767506. URL: <https://smida.gov.ua/db/participant/00213440>
2. Акціонерне товариство «Хмельницькобленерго» URL: <https://www.hoe.com.ua/>
3. Баклан И. Основы финансового менеджмента. К. : Ника-Центр, 2001. 473 с.
4. Бард В.С. Финансово-инвестиционный комплекс. М.: Финансы и статистика, 1998.
5. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент. К.: Эльга'Н, Ника'Центр, 2001. 448 с.
6. Василик О.Д. Теорія фінансів. К. : Вид-во НІОС. 2003. 239 с.
7. Вітюк А. В. Формування моделі фінансового забезпечення інвестування підприємств сільськогосподарського машинобудування. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2018. №6. С. 76–83.
8. Ворсовський О. Л. Фінансово — інвестиційні ресурси підприємств URL: www.rusnauka.com/19_NNM_2007/Economics/23262.doc.htm.
9. Гладій С. Фінансовий механізм інвестування інноваційного розвитку: теоретико-методологічний підхід до управління URL: http://www.library.tane/edu.ua/images/nauk_vydannya/gHL8ef.pdf.
10. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
11. Грехов В. О. Фінансове забезпечення інвестиційного розвитку енергопостачального підприємства. Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: зимові диспути: тези доп. II Міжнародно науково-практичної інтернет-конференції, 4-5 лютого 2021 р. Дніпро, Україна, 2021, Т.1. 520 с. С. 285-287.
12. Должанський І. З., Загорна Т.О., Удалих О.О. та ін. Управління потенціалом підприємства. К: Центр навчальної літератури, 2006. 362 с.

13. Дропа Я. Б., Макаренко У. Б. Сутність і методи фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку України. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. №1. С. 91–98.
14. Забедюк М. Теоретичні засади фінансового забезпечення діяльності підприємства. *Економічний форум*. 2016. №3. С. 196–200.
15. Загальні вимоги до фінансової звітності: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 від 31.03.1999 р. № 87 URL: Ліга: еліт Закон Copyright: ІАЦ «Ліга». 1999 2011.
16. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. — 3'тє видання, випр. та доповн. К.: Т'во "Знання", КОО, 2000. 587 с.
17. Захарін С.В. Регулювання власних джерел фінансування інвестиційної діяльності підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. №5(83). С. 161—168.
18. Звіт про рух грошових коштів: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 URL:www.zakon.rada.gov.ua.
19. Зятковський І. В. Фінансове забезпечення діяльності підприємств. Т.: Економічна думка, 2000. 215 с.
20. Инвестиционный менеджмент Л. Гончаренко, Л. Олейников, В. Березин, С. Георгиевская, Т. Новикова, А. Симонов, А. Георгадзе. М.: КНОРУС, 2005. 296 с.
21. Інвестиційна програма АТ "Хмельницькобленерго" за 2016-2020 рр. URL: <https://www.hoe.com.ua/page/shvaleni-ipproekti-ip>
22. Квасницька Р. С., Кацай К. А. Фінансове забезпечення підприємницької діяльності. Простір і час сучасної науки: Матеріали XII Міжнар. наук. інтернет- конф. URL: <http://intkonf.org/katsay-k-a-kand-ekonom-nauk-kvasnitska-r-s-finansove-zabezpechennya-pidpriemnitskoyi-diyalnosti/>
23. Кіндзюр О. С. Стан та актуальні проблеми фінансового забезпечення розвитку підприємств. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2019. №3. С. 89–93.

24. Козій І. С. Місце і значення фінансового забезпечення в структурі фінансового механізму. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. Вип. 18.9. С. 223–229.
25. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність. К.: ЦУЛ, 2003. 376 с.
26. Малій О. Г. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності в Україні. *Вісник Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка*. 2018. С. 247–256.
27. Москаль О. І. Фінансове забезпечення розвитку агропромислового виробництва регіону (на матеріалах Чернівецької області): автореф. дис.канд. екон. наук. К., 2001. 16 с.
28. Никонова Я. И. Инновационная политика в системе государственного регулирования устойчивого развития национальной экономики. Новосибирск : Изд-во НГТУ, 2010. 260 с.
29. Олійник Д.С. Фінансове забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва : автореф. дис. канд. екон. наук. К., 2003. 17 с.
30. Онишко С. В. Механізм фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки України : автореф. дис. докт. екон. наук : 08.04.01; НАН України, Ін-т екон. прогнозування. К., 2004. 32 с.
31. Опарін В. М. Фінанси (загальна теорія). К. : КНЕУ, 2002. 240 с.
32. Осьмірко І.В. Система фінансового забезпечення інноваційного розвитку: поняття, структура та принципи функціонування. *Бізнес-Інформ : міжнар. наук. екон. журнал*. 2012. № 7. С. 47-49.
33. Пересада А.А. Інвестування. К.: КНЕУ, 2004. 250 с.
34. Петровська І.О. Фінанси (з елементами статистики фінансів). К.: ЦУЛ, 2002. 300 с.
35. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: підручник. 4-те вид., перероб. та допов. К.:КНЕУ, 2014. 571 с.
36. Прушківська Е. В. Напрями вдосконалення, формування та використання фінансових ресурсів на підприємстві. *Вісник Запоріжжя*, 2011. №3 (7). С. 256-262.

37. Романенко О. Фінанси. К. : Центр навчальної літератури, 2006. 312 с.
38. Сокирська І. Г. Діагностика фінансового забезпечення діяльності підприємства. *Фінанси України*. 2003. № 1. С. 89–93.
39. Старик Д. Э. Как рассчитать эффективность инвестиции. М.: *Финстатинформ*, 1996.
40. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. К.: КНЕУ, 2003. 554 с
41. Федоренко В.Г. Інвестиційний менеджмент. К.: МАУП, 2001. 280 с.
42. Федосов В., Опарін В., Сафонова Л. Бюджетний менеджмент. К.: КНЕУ, 2004. 864 с.
43. Філіпова Н. В., Старченко Г. В. Державно-приватне партнерство як фінансовий механізм забезпечення інноваційного розвитку національної економіки. *Інфраструктура ринку*. 2019. №33. С. 125–132
44. Оспіщева І. В. Фінанси. К. : Знання, 2006. 415 с.
45. Юрія С. І. Фінанси. К.: Знання, 2008. — 611 с.
46. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств України. *Scientific Journal «ScienceRise»*. 2019. №5. С. 18–22
47. Черевко Г. В. Економіка підприємств. Львів: Априорі, 2014. 384 с.
48. Чорнобровка І. В., Зорянська В. А., Шаріков С.С. Інвестиційне забезпечення розвитку підприємств житлово-комунального господарства *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. №64. С. 262–271.
49. Шмигонь Н.М. Оптимізація структури капіталу підприємства. Держава та регіони. *Економіка і підприємництво*. 2003. №4. С 238-243.
50. Юхименко П., Загурський О., Могилко В. Теорії оптимізації структури капіталу підприємства та їх адаптація до українських економічних реалій. *Банківська справа*. 2010. №2-3. С.78-85.

ДОДАТКИ

Додаток А

Підходи до визначення сутності поняття «інвестиційні ресурси»

Автор	Визначення
О. Воровський [7]	Грошові кошти, та інші папери, які за певних внутрішніх та зовнішніх факторів інвестиційного середовища використовуються або можуть бути використанні для дослідження цілей інвестиційної діяльності підприємства
А. Загородній, Г. Вознюк, Г. Смовженко [14]	Усі види грошових та інших активів підприємства, які можуть бути використанні для здійснення інвестиційної діяльності
Т. Майорова [22, с. 258]	Фінансові, матеріальні, нематеріальні та трудові ресурси, які залучаються, для здійснення вкладень в об'єкти інвестування
І. Бланк [5, с. 467]	Всі форми капіталу, що залучає підприємство для здійснення вкладень в об'єкти реального та фінансового інвестування
І. Должанський [11, с. 129]	Сукупність фінансових ресурсів, які формуються підприємством для вирішення проблем, пов'язаних із процесами проектування, будівництва, розвитку суб'єктів підприємницької діяльності, тобто фінансують інвестиційну діяльність підприємства
В. Бард [4, с. 28-29]	Цінності, що вкладаються в ті чи інші проекти з метою приросту багатства в тому чи іншому вигляді, починаючи від матеріально—речового та закінчуючи грошовим
Д. Старик [35, с. 5-8]	Кошти у вигляді матеріальних та інтелектуальних цінностей, що вкладенні у виробничу, підприємницьку та іншу діяльність з метою організації виробництва продукції, робіт і послуг та отримання прибутку або інших кінцевих результатів (охорона природи, підвищення якості життя тощо), тобто економічні ресурси, що вкладенні на тривалий період з метою отримання чистої вигоди в майбутньому.

Джерело: складено автором.

Додаток Б

Підходи до визначення поняття «фінансове забезпечення»

Підходи	Зміст поняття
Методологічний	Метод фінансового впливу на розвиток економіки у межах фінансового механізму [30, с. 23]
	Узагальнюючий метод інвестування через фінансові форми як конкретні прояви категорій фінансової сфери, зовнішнього вияву механізму та його структурних елементів [8]
Ресурсний	Формування цільових грошових фондів суб'єктів господарювання в достатньому розмірі та їхнє ефективне використання [40, с. 94]
	Покриття затрат за рахунок фінансових ресурсів, акумульованих суб'єктами господарювання та державою [33, с. 18]
	Створення і використання фондів фінансових ресурсів задля здійснення виробництва і реалізації продукції, робіт, послуг у різних галузях економіки [6]
Організаційно-управлінський	Сукупність економічних відносин, що виникають з приводу пошуку, залучення і ефективного використання фінансових ресурсів та організаційно-управлінських принципів, методів і форм їх впливу на соціально-економічну життєдіяльність територіальних одиниць та господарських суб'єктів [23, с. 6–7]
	Організація через визначення обсягу фінансових ресурсів, науково обґрунтованого їх прогнозування, створення фінансових резервів і нормативно-правового забезпечення [25, с. 5]
	Сукупність заходів та умов, що сприяють сталому розвитку підприємства шляхом покриття витрат підприємства фінансовими ресурсами залежно від розміру виробництва та фінансового становища [10]
Системний	Система джерел і форм фінансування розвитку економічної і соціальної сфер суспільства [17, с. 45]
	Структурна підсистема фінансово-кредитного механізму, система джерел і форм фінансування розвитку економічної та соціальної сфер суспільства. Воно здійснюється в трьох формах: самофінансування, кредитування, бюджетне фінансування [38]
	Фінансове забезпечення, виступаючи одним із значущих каналів руху грошових потоків у виробничій сфері, характеризує здатність фінансової системи сформувати такі економічні відносини між суб'єктами відтворювального процесу з приводу руху фінансових ресурсів, які забезпечать розвиток економіки, необхідний для гарантії національної економічної безпеки, закріплення ролі країни як одного з глобальних лідерів, задоволення соціально – економічних потреб суспільства [24, с. 119]

Джерело: складено та систематизовано автором

Додаток В

Актив порівняльного аналітичного балансу за 2015 - 2019 рр. АТ «Хмельницькобленерго»

Актив	Пасив порівняльного балансу за 2015 – 2019 рр. за абсолютними величинами та питомою вагою									
	2015		2016		2017		2018		2019	
	абс. знач	%	абс. знач	%	абс. знач	%	абс. знач	%	абс. знач	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
I. Необоротні активи у тому числі	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
– основні засоби	1304623	84,09	1494816	85,70	2077410	86,68	2053146	83,75	2149949	85,77
– нематеріальні активи	3385	0,22	4429	0,25	4850	0,20	5479	0,22	7264	0,29
II. Оборотні активи, у тому числі:		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00
– запаси	34023	2,19	41151	2,36	67668	2,82	92424	3,77	97716	3,90
– гроші та їх еквіваленти	52740	3,40	20158	1,16	54257	2,26	52225	2,13	171573	6,84
– дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	66028	4,26	125425	7,19	162601	6,78	170137	6,94	56322	2,25
– дебіторська заборгованість за розрахунками	90607	5,84	49739	2,85	29779	1,24	77783	3,17	22688	0,91
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	0	-	0	-	0	-	0	-	401	0,02
Баланс	1551406	100	1744264	100	2396565	100	2451394	100	2506710	100

Примітка: складено автором і розраховано автором на основі фінансової звітності підприємства.

Додаток Г

Пасив порівняльного аналітичного балансу за 2015 – 2019 рр. АТ «Хмельницькобленерго»

Пасив	Пасив порівняльного балансу за 2015 – 2019 рр. за абсолютними величинами та питомою вагою									
	2015		2016		2017		2018		2019	
	абс. знач	%	абс. знач	%	абс. знач	%	абс. знач	%	абс. знач	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
I. Власний капітал	1238963	79,86	1310291	75,12	1842669	76,89	1848178	75,39	1948127	77,72
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	136313	8,79	152123	8,72	240275	10,03	215798	8,80	198972	7,94
III. Поточні зобов'язання, у тому числі:										
– короткострокові кредити банків	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
– кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	70653	4,55	104558	5,99	96737	4,04	124149	5,06	126190	5,03
– поточні зобов'язання за розрахунками з бюджетом	0	0,00	11378	0,65	7874	0,33	13138	0,54	34435	1,37
– за одержаними авансами	83139	5,36	139705	8,01	177415	7,40	197883	8,07	131344	5,24
– інші поточні зобов'язання	21053	1,36	26209	1,50	31595	1,32	52248	2,13	67642	2,70
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Баланс	1551406	100,00	1744264	100,00	2396565	100,00	2451394	100,00	2506710	100,00

Примітка: складено автором і розраховано автором на основі фінансової звітності підприємства.

Додаток Д

Зведена таблиця основних фінансових показників АТ
«Хмельницькобленерго»

№ з/п	Показник	Нормативне значення	На кінець року					Відхилення 2019 р. від 2015 р. (+/-)
			2015	2016	2017	2018	2019	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Аналіз майнового стану підприємства							
1.1.	Валюта балансу (майно підприємства), тис. грн.	зменшення	1 551 406	1 744 264	2 396 565	2 457 346	2 506 710	955 304
1.2.	Середня величина основних засобів, тис. грн.	збільшення	1 036 409	1 399 720	1 78 6 113	2 065 130	2 101 548	1 065 139
1.3.	Фондоозброєність, тис.грн. / чол.	збільшення	291,29	393,84	514, 43	648,80	711,42	420,13
1.4.	Фондовіддача основних фондів	збільшення	1,37	1,38	1,38	1,35	0,66	-0,71
1.5.	Частка основних засобів в активах	зменшення	1,14	1,12	1,29	1,20	1,31	0,17
1.6.	Коефіцієнт зносу основних засобів	зменшення	1,00	0,05	0,10	0,17	0,22	-0,78
1.7.	Коефіцієнт оновлення основних засобів	збільшення	0,93	0,34	0,32	0,07	0,10	-0,83
1.8.	Коефіцієнт мобільності активів	збільшення	0,19	0,16	0,15	0,19	0,16	-0,03
2.	Аналіз ділової активності підприємства							
2.1.	Оборотність активів (обороти), ресурсовіддача, коефіцієнт трансформації	збільшення	0,99	0,99	1,01	0,97	0,47	-0,52
2.2.	Коефіцієнт	збільшення	1,17	1,17	1,19	1,15	0,56	-0,61

	оборотності обігових коштів (обороті)							
2.3.	Період одного обороту обігових коштів (днів)	зменшення	307,94	307,55	303,14	314,25	644,88	336,94
2.4.	Коефіцієнт оборотності запасів (обороті)	збільшення	1,29	1,43	1,35	1,35	0,66	-0,63
2.5.	Період одного обороту запасів (днів)	зменшення	279,14	252,49	266,74	265,84	545,70	266,56
2.6.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (обороті)	збільшення	9,07	10,50	12,78	10,94	17,38	8,31
2.7.	Період погашення дебіторської заборгованості (днів)	зменшення	39,70	34,29	28,17	32,91	20,71	-18,99
2.8.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (оборотів)	збільшення	10,01	8,43	8,26	7,92	3,71	-6,3
2.9.	Період погашення кредиторської заборгованості (днів)	зменшення	35,95	42,71	43,59	45,45	97,16	61,21
2.10.	Коефіцієнт оборотності власного капіталу (оборотність)	збільшення	1,45	1,51	1,56	1,50	0,73	-0,72
3.	Аналіз рентабельності підприємства							
3.1.	Рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності до оподаткування	збільшення	0,03	0,01	0,03	0,02	0,04	0,01
3.2.	Рентабельність капіталу (активів) за	збільшення	0,03	0,01	0,02	0,02	0,03	0

	чистим прибутком							
3.3.	Рентабельність власного капіталу	збільшення	0,04	0,01	0,03	0,02	0,05	0,01
3.4.	Рентабельність виробничих фондів	збільшення	0,04	0,01	0,02	0,02	0,03	-0,01
3.5.	Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від	збільшення	0,06	-0,03	0,02	-0,01	0,00	-0,06
3.6.	Рентабельність витрат	збільшення	0,06	-0,03	0,02	-0,01	0,00	-0,06
3.7.	Коефіцієнт реінвестування	збільшення	0,66	-3,51	0,88	0,10	0,42	-0,24
3.8.	Період окупності капіталу	зменшення	31,25	193,55	47,4 5	56,69	28,92	-2,33
3.9.	Період окупності власного капіталу	зменшення	25,25	149,73	36,1 3	43,16	22,15	-3,1
4.	Аналіз фінансової стійкості підприємства							
4.1.	Власні обігові кошти (робочий, функціонуючий капітал)	збільшення	67521,00	-36831,00	684,00	10358,00	-10515,00	-78036
4.2.	Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	збільшення	0,28	-0,15	0,00	0,03	-0,03	-0,31
4.3.	Маневреність робочого капіталу	зменшення	0,50	-1,12	98,9 3	8,92	-9,29	-9,79
4.4.	Маневреність власних обігових коштів	збільшення	0,78	-0,55	79,3 2	5,04	-16,32	-17,1
4.5.	Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	збільшення	1,98	-0,90	0,01	0,11	-0,11	-2,09
4.6.	Коефіцієнт покриття запасів	збільшення	1,98	-0,90	0,01	0,11	-0,10	-2,08

4.7.	Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	збільшення, >0.5	0,80	0,75	0,77	0,75	0,78	-0,02
4.8.	Коефіцієнт фінансової залежності	зменшення	0,20	0,25	0,23	0,25	0,22	0,02
4.9.	Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу	збільшення, >0.5	0,05	-0,03	0,00	0,01	-0,01	-0,06
4.10	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	зменшення	0,20	0,25	0,23	0,25	0,22	0,02
4.11.	Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування)	нормативне значення більше 1	3,97	3,02	3,33	3,07	5,41	1,44
4.12.	Показник фінансового левериджу	зменшення, < 0.25	0,11	0,12	0,13	0,12	0,10	-0,01
4.13.	Коефіцієнт фінансової стійкості	має бути в межах 0,85-0,9	0,89	0,84	0,87	0,84	0,86	-0,03
5.	Аналіз ліквідності (платоспроможності) підприємства							
5.1.	Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	Збільшення ; за критичне значення $K_{покр.}=1$; при $K_{покр.} < 1$ підприємство має неліквідний баланс. Якщо $K_{покр.} = 1-0,5$, підприємство своєчасно ліквідує борги	1,38	0,87	1,00	1,03	0,97	-0,41
5.2.	Коефіцієнт ліквідності швидкої	Збільшення ; за має бути $K_{шв.лікв.}>1$	1,19	0,72	0,79	0,79	0,70	-0,49

		; у міжнародній практиці Кшв.лікв. = 0,7-0,8						
5.3.	Коефіцієнт ліквідності абсолютної	Збільшення; має бути Кабс.лікв. = 0,2-0,35	0,30	0,07	0,17	0,13	0,48	0,18
5.4.	Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	За рекомендоване значення Кдеб / кред. ≥ 1	0,89	0,68	0,61	0,65	0,22	-0,67

Примітка: складено і розраховано автором на основі фінансової звітності підприємства.